CHILIA CUNOAŞTERII DE SINE:

ŞAPTE TRATATE MISTICE ENGLEZEŞTI TIMPURII 1521

TIPĂRIT DE HENRY PEPWELL ÎN 1910

Traducere din limba engleză: Octavian Cocoş

Frontispiciul este preluat de la B.M. DOMNIȘOARĂ. Faustina, B. VI.

„*Suntem în celula cunoașterii de șine; știind că nu existăm pentru noi înșine și bunătatea lui Dumnezeu în noi; recunoașterea ființei și a fiecărui har care este pus mai presus de ființă, de către El*.” — Sf. Catherine de Siena.

„*De aceea își șterge oglinda, își curăță spiritul, oricine dorește să-L vadă pe Dumnezeul său. Dar după ce a îndepărtat oglinda și s-a uitat cu atenție mult timp, o anumită strălucire a luminii divine începe să strălucească prin el și o rază imensă de viziune neobișnuită. apare în ochii lui. Această lumină iradiase ochii lui, care a spus: Lumina feței Tale, Doamne, a fost pecetluită peste noi, Tu ai dat bucurie inimii mele. De aceea, din viziunea acestei lumini care se minunează în ea însăși, mintea este minunat aprinsă și este însuflețită să vadă lumina care este deasupra ei*.” – Richard de Sf. Victor

Sura: https://www.gutenberg.org/files/4544/4544-h/4544-h.htm

CUPRINS

INTRODUCERE

Perioada cuprinsă între sfârşitul secolului al XIII-lea şi începutul secolului al XV-lea poate fi numită epoca de aur a literaturii mistice în limba maternă. În Germania, apar autori ca ***Mechtilde din Magdeburg*** (decedată în 1277), ***Meister Eckhart*** (decedat în 1327), ***Johannes Tauler*** (decedat în 1361) şi ***Heinrich Suso*** (decedat în 1365); în Flandra, ***Jan Ruysbroek*** (decedat în 1381); în Italia, însuşi ***Dante Alighieri*** (decedat în 1321), ***Jacopone da Todi*** (decedat în 1306), ***Sfânta Ecaterina din Siena*** (decedată în 1380), şi alţi scriitori mai puţin cunoscuţi, au renunţat la limba oficială a Bisericii, adică la limba latină, şi s-au străduit să dea glas în poezie sau proză lucrurilor ascunse ale duhului şi relaţiei tainice pe care sufletul omenesc o are cu Divinitatea, în limba poporului, adică „*în limba maternă a oamenilor*”, care „*le este cea mai apropiată, întrucât este strâns unită cu ei*” (Dante, Convivio, I:12). În Anglia, cele câteva nume faimoase ca ***Richard Rolle***, ***Sihastrul din Hampole*** (decedat în 1349), ***Walter Hilton*** (decedat în 1396) şi ***Sfânta Juliana din Norwich***, a cărei lucrare intitulată ”*Revelaţii ale Iubirii Divine*” datează din 1373, vorbesc de la sine.

Cele şapte broşuri sau tratate care ne stau în faţă au fost publicate în anul 1521 într-un mic volum: ”*Imprynted at London in Poules chyrchyarde at the sygne of the Trynyte”*, by ***Henry Pepwell***. In the yere of our lorde God, M.CCCCC.XXI., the XVI. daye of Nouembre (n.t. „*Tipărit la Londra în incinta bisericii Poules de către Henry Pepwell. În anul 1521 al Domnului nostru, în ziua 16 a lunii noiembrie*”). În general, putem considera că acestea aparţin secolului al XIV-lea, cu toate că primul şi cel mai lung dintre aceste tratate afirmă că nu este altceva decât o traducere a unei lucrări mai vechi aparţinând unui mare mistic augustinian. Sfântul Bernard, Sfântul Richard of St. Victor şi Sfântul Bonaventura –figuri foarte familiare pentru aceia care studiază *Paradisul* lui Dante – au avut o mare influenţă asupra misticismului englezesc. Dintre aceştia trei, probabil că influenţa cea mai mare a avut-o Richard of St. Victor, atât pentru Richard Rolle şi Walter Hilton, cât şi pentru autorul *Norului Divin al Necunoaşterii*. Richard, scoţian sau irlandez prin naştere, a intrat în renumita mânăstire St. Victor, un aşezământ religios situat în apropiere de Paris, înainte de anul 1140, devenind ucenicul preferat al marelui doctor şi teolog mistic Hugh de Saint Victor, care în Evul Mediu târziu avea să fie considerat un al doilea Augustin. După moartea lui Hugh (1141), Richard i-a succedat ca învăţător şi i-a desăvârşit opera prin faptul că a creat o teologie mistică a Bisericii. Capodopera sa, *De Gratia Contemplationis*, cunoscută şi sub numele de *Benjamin Major*, care cuprinde cinci cărţi, este o lucrare de o mare pătrundere spirituală, plină de cucernicie şi elocvenţă, pe care Dante şi-a construit mai târziu întreaga psihologie mistică a *Paradisului*. În cadrul ei, Richard indică faptul că în mersul lui ascendent sufletul trebuie să urce şase trepte ale contemplaţiei – cu ajutorul imaginaţiei, raţiunii şi înţelegerii – renunţând treptat-treptat la toate gândurile care se îndreaptă spre lucrurile sensibile; iar atunci când va ajunge pe treapta a a şasea va putea contempla ceea ce se află mai presus de raţiune, alături de raţiune sau care chiar se opune raţiunii. El ne învaţă că există trei calităţi ale contemplaţiei, în funcţie de intensitatea ei: *mentis dilatatio*, o expansiune a percepţiei sufleteşti, care nu depăşeşte însă hotarele activităţilor omeneşti; *mentis sublevatio*, o elevare a minţii, prin care intelectul iluminat de Divinitate transcende limitele umanităţii şi ajunge să privească lucrurile aflate mai presus de el, fără a-şi pierde complet conştiinţa de sine; şi *mentis alienatio*, sau extazul, în timpul căruia memoria lucrurilor prezente părăseşte mintea, trecând într-o stare de transfigurare divină, în care sufletul priveşte adevărul aflat dincolo de vălul care îl separă de creaturi, văzându-l nu aşa cum se vede într-o oglindă murdară, ci în puritatea simplităţii sale. Acest maestru al vieţii spirituale a murit în anul 1173. Dintre sufletele strălucitoare ale marilot doctori şi teologi din al patrulea rai, cel care-l invită pe Dante să scoată în evidenţă spriritul ardent al lui „Richard, care în contemplaţie devenea un supraom, este Toma d'Aquino” (Dante, Paradiso, X:119).

Pentru Richard, Beniamin este tipul omului contemplativ, potrivit Psalmului 67 din versiunea Vulgata: *Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu*; adică, „Acolo era tânărul Beniamin, răpit în Duhul”; iar în Biblia englezească citim: „Micuţul Beniamin, stăpânul lor”. La

naşterea lui Beniamin, Rahela, mama sa, moare: „Căci atunci când mintea omului este răpită la cer, ea va depăşi toate limitele cugetării omeneşti. Ridicată mai presus de sine însăşi şi căzută în extaz, ea va putea privi acele lucruri luminate de lumina divină, pe care raţiunea omenească nu o poate suporta. Aşadar, ce altceva reprezintă moartea Rahelei dacă nu părăsirea raţiunii?” (*Benjamin Minor*, cap. 73).

Tratatul publicat aici sub numele de *Beniamin* se bazează pe o lucrare de proporţii mai reduse a lui Richard, un fel de introducere la *Benjamin Major*, care se intitulează *Benjamin Minor* sau *De Praeparatione animi ad Contemplationem*. Este o parafrază a unor texte din această lucrare, cu câteva adăugiri şi cu multe omisiuni. Printre textele omise se află şi două pasaje care, dintre toate scrierile lui Richard, se pare că sunt cele mai cunoscute de către cititorul obişnuit, sau cel puţin de către oamenii care nu pretind a fi specialişti în telogie medievală. Într-unul din ele, acesta vorbeşte despre cunoaşterea sinelui ca despre Sfântul Deal, Muntele Domnului: „Dacă mintea va urca plină de bucurie la înălţimea ştiinţei, ar fi bine ca mai întâi să se cunoască pe sine însăşi. Cunoaşterea deplină a duhului raţiunii reprezintă un munte mare şi înalt. Acest munte depăşeşte toate vârfurile ştiinţelor mondene, şi el priveşte de sus toată filozofia şi ştiinţa acestei lumi. L-ar putea urca oare Aristotel, l-ar putea urca Platon, l-ar putea atinge vreunul dintre filozofii care i-au urmat?” (*Benjamin Minor*, cap. 75).

În celălalt pasaj, în care aduce din nou în discuţie imaginea muntelui cunoaşterii de sine, el face apel la Biblie, ca la un test suprem al adevărului, căci aceasta este singura pavăză care-l protejează pe mistic pentru a nu fi smintit de ideile sale măreţe:

„*Chiar dacă crezi că ai urcat pe acel munte înalt, chiar dacă crezi că îl vezi pe Iisus schimbat la faţă, să nu crezi tot ce vezi în legătură cu El şi tot ce auzi de la El, decât dacă vezi că Moise şi Ilie dau fuga să-L întâlnească. Eu pun sub semnul întrebării orice adevăr pe care autoritatea Scripturii nu îl confirmă, şi nu îl primesc pe Iisus decât dacă Moise şi Ilie stau de vorbă cu El*” (*Benjamin Minor*, cap. 81).

Pe de altă parte, frumosul pasaj cu care se încheie această versiune, atât de tipic pentru iubirea arzătoare pentru Hristos, în care se rosteşte cu evlavie numele lui Iisus, care străluceşte în toate scrierile şcolii Sihastrului din Hampole, reprezintă o adăugire a traducătorului:

„Prin urmare, dacă tânjeşti să ajungi la contemplarea lui Dumnezeu, adică dacă vrei să dai naştere unui asemenea copil pe care oamenii îl numesc în poveste Beniamin (adică, Vederea lui Dumnezeu), atunci va trebui să procedezi în felul acesta. Să îţi aduni laolaltă gândurile şi dorinţele, şi să faci din ele o biserică (n.t. în sensul de adunare), şi să înveţi să iubeşti doar acest cuvânt bun, şi anume *Iisus*, astfel încât toate dorinţele şi toate gândurile tale să se îndrepte necontenit doar spre iubirea lui Iisus; în felul acesta vei împlini ceea ce se spune în psalm: „Întru adunări Te voi binecuvânta, Doamne” (Psalmul 25:12); adică în gândurile şi dorinţele prin care îl iubim pe Iisus. Iar apoi, în această adunare de gânduri şi dorinţe, şi în această unitate de eforturi şi vreri, ai grijă ca toate gândurile tale, şi toate dorinţele tale, şi toate studiile tale, şi toate vrerile tale să se îndrepte doar spre iubirea şi binecuvântarea Domnului Iisus; şi atât cât este posibil şi cât permite fragilitatea fiinţei tale s-ar cuveni să nu uiţi niciodată să faci acest lucru; şi cu smerenie va trebui să te rogi şi să cugeţi şi să aştepţi cu răbdare voinţa Domnului nostru, până în momentul în care mintea îţi va fi răpită în duh, şi va primi hrana minunată a îngerilor, adică îl va privi pe Dumnezeu şi va percepe lucrurile divine; în felul acesta vei împlini în tine ceea ce este scris în psalm: „*Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu*”, adică „*Acolo era tânărul Beniamin, răpit în Duhul*” (Psalmul 67:28).

Textul publicat de Pepwell diferă uşor de numeroasele manuscrise care s-au păstrat. Printre altele, este vorba de Manuscrisul Arundel 286, precum şi de Manuscrisele Harleian 674, 1022 şi 2373. Manuscrisul Harleian 1022, a fost publicat de către Profesorul C. Horstman, care remarcă că „este foarte vechi şi cu siguranţă anterior celui aflat în posesia lui Walter Hilton”. În mod evident, a aparţinut unui adept al lui Richard Rolle, şi datează aproximativ de la jumătatea secolului al XIV-lea. Dovezile externe şi interne par să indice faptul că a fost compus de autorul anonim al *Norului Divin al Necunoaşterii*. Nu este locul să reluăm aici minunata poveste a Sfintei Ecaterina din Siena (1347-1380), una dintre cele mai nobile şi mai drepte eroine pe care le-a

cunoscut lumea. Viaţa ei şi numeroasele sale activităţi au avut doar un impact indirect asupra Angliei. Faimosul căpitan englez al mercenarilor, Sir John Hawkwood, s-a numărat printre acei oameni care, cel puţin pentru o vreme, au fost cuceriţi de ideile nobile ale scrisorilor şi îndemnurilor sale. Doi dintre ucenicii ei cei mai importanţi, Giovanni Tantucci şi William Flete, ambii sihaştri augustinieni, au fost absolvenţi la Cambridge; atunci când se afla pe patul de moarte, ea l-a numit pe cel de-al doilea, englez prin naştere, înlocuitorul ei, cerându-i să îi continue munca în oraşul ei natal; opinia acestuia referitoare la legitimitatea pretenţiilor lui Urban al VI-lea la tronul papal a constituit unul din argumentele care, la izbucnirea Marii Schisme a Bisericii (1378), a făcut ca Anglia să adere la Biserica Romei, pentru care Ecaterina s-a bătut până la moarte. În acest sens, ea a adresat regelui Richard al II-lea o scrisoare, care însă nu s-a păstrat.

Cam prin anul 1493, Wynkyn de Worde a tipărit cartea *The Lyf of saint Katherin of Senis the blessid virgin* (n.t. Viaţa Sfintei Ecaterina din Siena, fecioara binecuvântată), care a fost editată de Caxton; este vorba de o traducere liberă realizată de un călugăr dominican, având multe omisiuni şi o adăugire cuprinzând anumite comentarii din lucrarea *Legenda*, măreţa biografie în limba latină a Sfintei Ecaterina, întocmită de cel de-al treilea duhovnic al ei, călugărul Raymond de Capua, renumitul maestru şi reformator al Ordinului Sfântului Dominic (decedat în 1399). A urmat apoi, în anul 1519, lucrarea *Dialogo*, realizată pe baza relatării în limba engleză a tratatului mistic al Sfintei, relatare aparţinând Fratelui Dane James: „Aici începe Livada Sionului, care cuprinde revelaţiile Sfintei Ecaterina din Siena, care sunt ca nişte fructe duhovniceşti şi ca nişte plante benefice pentru sănătatea oamenilor”. Textul nu a fost tradus din limba maternă a Sfintei Ecaterina, ci a avut la bază versiunea în limba latină aparţinând călugărului Raymond, care este mai târzie, fiind tipărită pentru prima dată la Brescia, în anul 1496). Din prima lucrare, Viaţa, a fost selectat fragmentul – *Diferite Învăţături Pioase şi Rodnice* – pe care Pepwell ni-l prezintă aici; pare totuşi probabil că acesta nu a împrumutat direct de la Caxton, pentru că o selecţie aproape identică, purtând acelaşi titlu, se găseşte la British Museum, Manuscrisul Reg. 17 D.V., care vine după *Norul Divin al Necunoaşterii*.

Margery Kempe este un personaj cu mult mai misterios. Ea a ajuns până la noi sub forma unei cărticele de opt pagini, tipărită de către Wynkyn de Worde:

„*Aici începe un scurt tratat de contemplaţie dat nouă de domnul nostru Iisus Hristos, sau extras din cartea lui Margery Kempe, o sihastră din Ly*nn”. Iar la sfârşit:

„*Aici se încheie acest scurt tratat al pioasei sihastre, Margery Kempe din Lynn. Tipărit la Fletestrete de către Wynkyn de Worde*”.

Singura copie cunoscută se păstrează la Universitatea din Cambridge. Nu este datată, însă pare a fi tipărită în anul 1501. Cu câteva modificări nesemnificative, aceasta este identică cu versiunea tipărită douăzeci de ani mai târziu de către Pepwell, care doar introduce câteva cuvinte, cum ar fi, „Domnul nostru Iisus i-a zis”, sau „ea a spus”, adăugând şi faptul că aceasta era o sihastră pioasă. Tanner scrie, deşi oarecum imprecis: „Această carte cuprinde diferite dialoguri ale lui Hristos cu unele femei sfinte; şi, scrisă în stilul Chietiştilor şi Quakerilor moderni, ea vorbeşte despre iubirea lăuntrică faţă de Dumnezeu, despre desăvârşire, etc.”. Nu se cunoaşte niciun manuscris al acestei lucrări şi nu au putut fi descoperite niciun fel de urme ale „Cărţii lui Margery Kempe”, de unde editorul trage concluzia că aceste frumoase gânduri şi cuvinte sunt preluate de undeva. Tratatul nu conţine niciun element care să ne permită să stabilim din ce an este. Probabil că cea care a primit aceste cuvinte şi aceste revelaţii este „Margeria filia Johannis Kempe”, care între anii 1284 şi 1298 a renunţat în favoarea stareţului Bisericii lui Hristos din Canterbury la toate drepturile sale, constând dintr-o bucată de pământ împreună cu clădirile şi accesoriile care se aflau pe ea, „care mi-a revenit în urma decesului fratelui meu John, şi care se găseşte în parohia Binecuvântatei Maria din Northgate, dincolo de zidurile cetăţii Canterbury”. Aceste destănuiri ne dezvăluie faptul că era vorba de o femeie înstărită şi cu o poziţie socială mai înaltă, care a renunţat la lume pentru a deveni o sihastră, şi pentru a duce acel tip de viaţă prescris în manualul religiei engleze timpurii, aşa numitul *Ancren Riwle*. În mod evident, este vorba doar de un fragment dintr-o carte a sa (indiferent care este aceea); dar este suficient

pentru a arăta că a fost o precursoare valoroasă a celeilalte mari femei mistice din Estul Angliei, Juliana din Norwich. Pentru Margery, ca şi pentru Juliana, Iubirea înseamnă revelaţie, căci ea este cheia misterului universal:

„Fiică, nimic nu-i place mai mult lui Dumnezeu, decât să vadă că te gândeşti permanent la faptul că-L iubeşti”.

„Dacă porţi platoşa de zale sau cămaşa aspră din păr, dacă te înfrânezi de la pâine şi apă, şi dacă spui în fiecare zi de o mie de ori Tatăl Nostru, nu îmi vei plăcea la fel de mult ca atunci când stai în tăcere şi când mă laşi să vorbesc în sufletul tău”.

„Fiică, dacă ai ştii cât de dulce este iubirea ta pentru Mine, nu ai mai face nimic altceva decât să Mă iubeşti din toată inima ta”.

„Nimic din ce faci sau din ce spui, fiică, nu-i face mai multă plăcere lui Dumnezeu decât credinţa ta în faptul că El te iubeşte. Căci, dacă ar fi posibil să plâng împreună cu tine, aş plânge împreună cu tine pentru compasiunea pe care o simt pentru tine”

Şi din mijlocul contemplaţiilor ei divine se ridică strigătul simplu şi amar al suferinţei omeneşti: „*Doamne, pentru durerea Ta mare ai milă de durerea mea mică*”.

Cu următorul tratat, intitulat *Cântecul Îngerilor*, ne găsim pe un teren mai sigur. Walter Hilton – care a murit pe 24 martie, 1396 – ocupă în viaţa religioasă şi în literatura spirituală a Angliei de la sfârşitul secolului al XIV-lea un loc oarecum similar cu cel ocupat de Richard Rolle la începutul acestui secol. Asemenea Sihastrului din Hampole, el a fost întemeietorul unei şcoli, aşa că lucrările ucenicilor săi nu pot fi deosebite cu precizie de cele ale sale. Ca şi maestrul său, Richard of St. Victor, care l-a condus pe calea mistică, Hilton a fost un augustinian, conducătorul unei mânăstiri situate la Thurgarton, în apropiere de Newark. Marea sa operă, *Scala Perfectionis*, sau Scara Perfecţiunii, „care expune multe învăţături notabile referitoare la contemplaţie”, a fost publicată pentru prima dată de către Wynkyn de Worde în anul 1494, având încă o largă circulaţie în rândul celor interesaţi de texte religioase. Un alt tratat mai scurt, intitulat *Epistolă către un om cucernic aflat vremelnic pe pământ*, care a fost publicat prima dată de către Pynson în anul 1506, oferă îndrumări practice unui mirean religios, însă bogat şi cu o poziţie socială înaltă, referitor la felul în care trebuie să-şi îndeplinească îndatoririle, astfel încât să poată progresa şi în domeniul spiritual. Acestea, împreună cu *Cântecul Îngerilor*, sunt singurele lucrări publicate care îi pot fi atribuite în mod cert, deşi este neîndoielnic faptul că mai există numeroase manuscrise ieşite din tocul său; totuşi, o ediţie completă şi critică publicată de Walter Hilton pare deocamdată de domeniul viitorului îndepărtat. De la ediţia lui Pepwell, *Cântecul Îngerilor* a mai fost publicat de două ori. Într-un limbaj profund mistic, cu influenţe filozofice provenite de la acel neoplatonist misterios pe care îl numim Pseudo-Dionysos, acesta ne vorbeşte despre minunata unire a sufletului cu Dumnezeu într-o iubire desăvârşită:

„Această unire se realizează cu adevărat atunci când puterile sufletului sunt aduse prin har la demnitatea şi condiţia lor iniţială; adică atunci când mintea este statornică, fără niciun fel de oscilaţii sau rătăciri, gândindu-se doar la Dumnezeu şi la lucrurile duhovniceşti; şi când raţiunea este lipsită de toate priveliştile lumeşti şi carnale, şi de toate închipuirile, formele şi fanteziile trupeşti ale creaturilor; şi când are harul de a-l privi pe Dumnezeu şi lucrurile duhovniceşti; şi când voinţa şi simţirea sunt purificate de toată iubirea carnală şi lumească; şi când acestea sunt aprinse de o iubire arzătoare pentru Duhul Sfânt”.

Dar nimeni de aici de pe pământ nu poate atinge această stare binecuvântată. Scriitorul continuă apoi să vorbească despre mângâierile mistice şi apariţiile divine de care are parte în această viaţă sufletul iubitor, făcând deosebirea între sentimentele şi senzaţiile care nu sunt altceva decât simple amăgiri, şi cele care se nasc cu adevărat din focul dragostei sufleteşti şi din lumina cunoaşterii raţionale, şi care anticipează acea uniune divină de negrăit.

Cele trei tratate care au mai rămas – *Epistola Rugăciunii*, *Epistola referitoare la felul în care trebuie să veghem asupra tulburărilor sufletului* şi *Tratatul referitor la modul în care pot fi deosebite duhurile* – sunt asociate în manuscrise cu alte patru lucrări: *Norul Divin al Necunoaşterii*, *Epistola Poveţei Tainice*, o parafrază la *Teologia Mistică* a lui Dionysos, intitulată *Divinitatea ascunsă a lui Dionysos*, şi o traducere sau o parafrază similară a lucrării *Benjamin*

Minor de Richard of St. Victor, despre care am vorbit deja. Se pare că toate aceste şapte tratate sunt scrise de o singură mână. *Norul Divin al Necunoaşterii* a fost atribuit lui Walter Hilton, dar şi lui William Exmew şi Maurice Chauncy, călugări cartusieni din secolul al XVI-lea, deşi manuscrisele îi precedă cu cel puţin o sută de ani; de aceea, ar trebui mai degrabă să atribuim această colecţie unui scriitor necunoscut din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, care „se situează undeva între Rolle şi Hilton". Frumuseţea spirituală a celor trei tratate republicate aici – şi mai ales a *Epistolei Rugăciunii*, cu acea strălucită expunere a învăţăturii iubirii pure – vorbeşte de la sine. Aceste tratate ne arată un misticism care, dacă pot spune aşa, a fost coborât din nori pentru a servi drept ghid practic pentru începătorii care doresc să urmeze această cale anevoioasă. Iar în *Epistola referitoare la felul în care trebuie să veghem asupra tulburărilor sufletului* găsim chiar şi o fărâmă de umor; acolo unde povăţuitorul „priveşte cu neîncredere" frământările şi emoţiile celui cu care corespondează, care „nu sunt altceva decât nişte apucături de maimuţă". Ca şi Sfânta Ecaterina din Siena, deşi într-o mai mică măsură, acest autor este înzestrat cu darul clarviziunii şi al intuiţiei, care se combină cu bunul simţ obişnuit, astfel încât este capabil să ilustreze ceea ce vrea să spună doar printr-un zâmbet.

Titlul pe care l-am dat acestui volum, „Chilia cunoaşterii de sine", nu este altceva decât o expresie pe care am preluat-o de la Sfânta Ecaterina, care vorbeşte despre chilia cunoaşterii noastre lăuntrice. După cum spun misticii, cunoaşterea de sine şi puritatea inimii sunt condiţii indispensabile pentru atingerea celei mai înalte stări de elevare mistică. Pentru Richard of St. Victor, cunoaşterea sinelui este acel munte înalt pe care Hristos s-a schimbat la faţă; pentru Ecaterina din Siena, ea este ieslea în care cel ce călătoreşte prin timp pentru a ajunge la eternitate trebuie să se nască din nou. „Vrei să îl vezi pe Hristos schimbat la faţă?", întreabă Richard, „atunci urcă pe acest munte; învaţă se te cunoşti pe tine însuţi" (Benjamin Minor, cap. 78). „Vei vedea", scrie Ecaterina, privind din perspectiva Tatălui etern, „că acest Cuvânt dulce şi iubitor s-a născut într-o iesle, atunci când Maria se afla în călătorie; asta ca voi, care sunteţi călători, să înţelegeţi că trebuie să vă naşteţi din nou în ieslea cunoaşterii voastre de sine, acolo unde şi El se va naşte în sufletul voastru prin harul divin" (Dialogo, cap. 151). Sufletul este o oglindă care reflectă lucrurile invizibile ale lui Dumnezeu, iar această oglindă este curată doar atunci când inima este pură. „Prin urmare", scrie Richard of St. Victor, „fie ca cel ce înseteează după vederea Dumnezeului său să îşi şteargă oglinda şi să îşi purifice spiritul. Şi după ce îşi va curăţa oglinda în felul acesta şi va privi în ea cu atenţie, asupra lui va începe să strălucească lumina divină, iar în faţa ochilor săi se vor ivi nişte raze imense şi neobişnuite. Această lumină a pătruns în ochii celui care a spus: *Fă să răsară peste noi lumina feţei Tale, Doamne!; Tu-mi dai bucurie în inima mea.* Datorită acestei lumini pe care o vede cu uimire în sine însăşi, mintea se aprinde într-un mod minunat, fiind astfel capabilă să privească acea lumină aflată mai presus de ea" (Benjamin Minor, cap. 72). Prezenta ediţie a celor şapte tratate are la bază volumul publicat de Pepwell; însă textul acestora a fost revizuit în întregime. Textele tratatelor *Beniamin*, *Epistola Rugăciunii*, *Epistola referitoare la felul în care trebuie să veghem asupra tulburărilor sufletului* şi *Tratatul referitor la modul în care pot fi deosebite duhurile*, au fost colaţionate cu cele din Manuscrisele Harleian 674 şi 2373; în majoritatea cazurilor, au fost adoptate variantele manuscriselor, şi nu cele din versiunea tipărită. Textul *Ecaterina* a fost colaţionat cu *Viaţa* lui Caxton; *Margery Kempe*, cu micuţul şi valorosul volum al lui Wynkyn de Worde, aflat în Biblioteca Universităţii Cambridge; iar *Cântecul Îngerilor*, cu textul publicat de Profesorul Horstman după manuscrisul Cambridge Dd. V. 55. Întrucât scopul acestei cărţi nu este acela de a oferi studenţilor un text în limba engleză medievală, ortografia a fost complet modernizată, deşi am încercat să păstrez cât mai mult din textul original, pentru a reda savoarea cucerniciei medievale.

Edmund G. Gardner.

I.

ÎN CONTINUARE VOM PREZENTA UN TRATAT PLIN DE PIOŞENIE, INTITULAT BENIAMIN, DESPRE PUTERILE ŞI VIRTUŢILE SUFLETULUI OMENESC ŞI DESPRE CALEA SPRE ADEVĂRATA CONTEMPLAŢIE, COMPILAT DE UN MEDIC NOBIL ŞI FAIMOS, UN OM DE O MARE SFINŢENIE ŞI DEVOŢIUNE, PE NUME **RICHARD DE SAINT VICTOR**

TRATATUL INTITULAT BENIAMIN

PROLOG

Un slujbaş însemnat, pe care oamenii îl numesc Richard de Saint Victor, într-o carte în care se referă la înţelepciune, depune mărturie şi spune că în sufletul omului se află două puteri, care îi sunt date de Tatăl Ceresc, de la care vin toate lucrurile bune. Una este raţiunea, iar cealaltă este simţirea; prin raţiune cunoaştem, iar prin simţire simţim sau iubim.

Din raţiune iau naştere buna povaţă şi inteligenţa duhovnicească; iar din simţire răsar dorinţele sfinte şi sentimentele înflăcărate. Şi aşa cum Rahela şi Lia au fost soţiile lui Iacov, tot aşa şi sufletul omului, prin lumina cunoaşterii raţiunii, precum şi prin dulceaţa iubirii, este căsătorit cu Dumnezeu (n.t. sufletul este considerat a fi de esenţă feminină). Iacov îl reprezintă pe Dumnezeu, Rahela reprezintă raţiunea, iar Lia reprezintă simţirea. Şi fiecare din aceste două soţii, Rahela şi Lia, şi-a luat o slujnică; Rahela a luat-o pe Bilha, iar Lia a luat-o pe Zilpa. Bilha era o flecară, iar Zilpa era mereu beată şi însetată. Prin Bilha se înţelege imaginaţia, care este slujitoarea raţiunii, aşa cum Bilha era slujitoarea Rahelei; prin Zilpa se înţelege senzualitatea, care este slujitoarea afecţiunii, aşa cum Zilpa era slujitoarea Liei. Şi aceste slujnice sunt atât de necesare stăpânelor lor, încât fără ele această lume nu ar servi la nimic. Căci raţiunea nu poate cunoaşte fără imaginaţie, iar simţirea nu poate simţi fără senzualitate. Şi totuşi imaginaţia strigă atât de nepotrivit în urechile inimii noastre, spunând ce ar trebui să facă raţiunea, stăpâna ei; însă în felul acesta nu reuşeşte să o liniştească. De aceea, se întâmplă adesea că atunci când ar trebui să ne rugăm, atât de multe închipuiri plonjează în inima noastră, şi atât de multe gânduri inutile şi rele strigă înlăuntrul său, încât nu reuşim nicidecum să le alungăm prin puterile noastre. Asta dovedeşte în mod limpede că Bilha este o flecară spurcată. Iar senzualitatea este mereu atât de însetată, încât toată acea afecţiune pe care ar putea s-o simtă stăpâna ei nu îi poate potoli setea. Iar băutura pe care o doreşte este pofta pentru deliciile pământeşti, plăcute şi lumeşti; însă cu cât bea mai mult din ele, cu atât se simte mai însetată; căci vai, pentru a stinge pofta senzualităţii nu va fi de ajuns nici întreaga lume; de aceea, de multe ori atunci când ne rugăm sau când ne gândim la Dumnezeu sau la lucrurile duhovniceşti ne-am bucura să simţim dulcea iubire stârnită de simţirea noastră, dar cu toate acestea nu o simţim, întrucât suntem atât de preocupaţi să hrănim pofta nemăsurată a senzualităţii noastre; căci aceasta este lacomă şi cere din ce în ce mai mult, iar noi avem pentru ea o compasiune carnală. Şi astfel am demonstrat foarte clar că Zilpa este mereu beată şi însetată. Şi aşa cum Lia a zămislit împreună cu Iacov şi a născut şapte copii, tot aşa şi Rahela a zămislit împreună cu Iacov şi a născut doi copii, şi Bilha a zămislit împreună cu Iacov şi a născut doi copii, după cum şi Zilpa a zămislit împreună cu Iacov şi a născut doi copii; aşa se face că raţiunea a zămislit prin harul lui Dumnezeu şi a dat naştere la şapte virtuţi; de asemenea, senzualitatea a zămislit prin harul lui Dumnezeu şi a dat naştere la două virtuţi; şi tot aşa, raţiunea a zămislit şi ea prin harul lui Dumnezeu şi a dat naştere la două virtuţi; şi, în sfârşit, imaginaţia a zămislit şi ea prin harul lui Dumnezeu şi a dat naştere la două virtuţi sau la două fiinţe remarcabile. Iar numele copiilor lor şi al virtuţilor acestora vor fi arătate în cele ce urmează:

Tatăl: Iacov în plan material, Dumnezeu în plan spiritual. Soţiile lui Iacov: Lia, adică Simţirea; Rahela, adică Raţiunea. Slujnica Liei este Zilpa, prin care înţelegem Senzualitatea; iar slujnica Rahelei este Bilha, prin care înţelegem Imaginaţia.

Fiii lui Iacov şi ai Liei sunt aceştia şapte care urmează: Ruben, care înseamnă „teamă de durere"; Simeon, „întristare pentru păcat"; Levi, „speranţă de iertare"; Iuda, „iubire de dreptate"; Isahar, „bucurie lăuntrică"; Zabulon, „ură faţă de păcat"; [la care se adaugă fiica lor] Dina, „ruşine predestinată".

Fiii lui Iacov şi ai Zilpei, slujitoarea Liei, sunt aceştia: Gad, „înfrânare"; Aşer, „răbdare".

Fiii lui Iacov şi ai Rahelei sunt aceştia: Iosif, „discernământ"; Beniamin, „contemplaţie".

Fiii lui Iacov şi ai Bilhăi, slujitoarea Rahelei, sunt aceştia: Dan, „vederea durerii viitoare"; şi Neftali, „vederea bucuriei viitoare".

Această listă îi prezintă pe Iacov, pe soţiile sale, pe slujnicele acestora şi pe copiii lor.

Şi vom arăta în ce împrejurări au fost zămisliţi şi în ce ordine:

Mai întâi, ne vom referi la copiii Liei; căci citim că ea a fost prima care a zămislit. Copiii Liei nu trebuie priviţi altfel decât ca nişte afecţiuni sau sentimente predestinate care sălăşluiesc în sufletul omului; căci dacă n-ar fi fost predestinate, atunci nu ar fi fost copiii lui Iacov. Iar cei şapte copii ai Liei reprezintă în acelaşi timp şapte virtuţi, întrucât virtutea nu este nimic altceva decât un sentiment predestinat şi stabil care se află în sufletul omului. Căci sentimentul din sufletul omului este predestinat doar atunci când vizează un anumit scop; şi este stabil atunci când acţionează în direcţia îndeplinirii scopului respectiv. Iar aceste sentimente din sufletul omului pot fi când predestinate şi stabile, când lipsite de predestinare şi de stabilitate; însă atunci când sunt predestinate şi stabile se consideră că fac parte dintre copiii lui Iacov.

CAPITOLUL I
CUM APARE ÎN SIMŢIRE TEAMA

Primul copil zămislit de Lia împreună cu Iacov a fost Ruben, adică „teama"; prin urmare, stă scris în psalm: „Teama de Domnul Dumnezeu este începutul înţelepciunii" (Psalmul 111:10, Vulgata). Aceasta este prima virtute pe care omul o simte prin intermediul afecţiunii sale; fără ea, nu ar putea simţi nicio alta. Prin urmare, cel ce doreşte să aibă un asemenea fiu trebuie să se comporte aşa cum se cuvine şi să privească la răul pe care l-a făcut. Aşa că va cugeta, pe de-o parte, la cât de mari sunt păcatele sale, iar, pe de altă parte, la puterea Osânditorului. Şi din aceste cugetări ia naştere teama, adică Ruben, care pe bună dreptate este numit „fiul vederii". Căci cel ce nu vede suferinţele care vor veni este orb pe dea-ntregul, aşa că nu se teme să păcătuiască. Şi pe bună dreptate este numit Ruben „fiul vederii"; căci atunci când s-a născut, mama sa a strigat şi a spus: „Dumnezeu a văzut smerenia mea" (Geneza 29:32). Iar sufletul omului, gândindu-se la păcatele sale şi la puterea Osânditorului, începe atunci să îl vadă cu adevărat pe Dumnezeu, pentru că începe să se teamă şi pentru că ştie că Dumnezeu îl va răsplăti cu milă şi îndurare.

CAPITOLUL II
CUM APARE ÎN SIMŢIRE TRISTEŢEA

Când Ruben a început să crească s-a născut Simeon; căci după teamă trebuie neapărat să urmeze tristeţea. Pentru că cu cât un om se va teme mai mult de pedeapsa pe care o merită, cu atât mai amarnic va suferi pentru păcatele pe care le-a comis. La naşterea lui Simeon, Lia a strigat şi a spus: „Domnul m-a auzit că nu sunt iubită" (Geneza 29:33). De aceea, Simeon este numit „auz"; căci abia atunci când omul suferă amarnic şi dispreţuieşte păcatele sale vechi începe să fie auzit de Dumnezeu, şi tot atunci aude sentinţa binecuvântată care iese din gura lui Dumnezeu: „Fericiţi cei ce suferă, că aceştia se vor mângâia" (Matei 5:4). Căci păcătosul va fi

salvat în momentul în care va suferi şi se va căi pentru păcatul său (Ezechiel 33:14). Aşa depune mărturie Sfânta Scriptură. Întrucât prin Ruben omul se smereşte, în timp ce prin Simeon se pocăieşte şi izbucneşte în lacrimi; însă, aşa cum mărturiseşte David într-unul din psalmi: „Dumnezeu nu dispreţuieşte o inimă zdrobită şi mâhnită" (Psalmul 51:17, Vulgata); şi fără îndoială că o astfel de tristeţe atrage după sine adevărata mângâiere a inimii.

CAPITOLUL III
CUM APARE ÎN SIMŢIRE SPERANŢA

Însă, mă rog ţie, ce mângâiere mai mare ar putea avea cei ce se tem cu adevărat şi care suferă amarnic pentru vechile lor păcate, decât să spere întru iertare? Iar aceasta este întruchipată de cel de-al treilea fiu al lui Iacov, adică de Levi, pe care povestea îl numeşte „cel care este dăruit". Pentru că atunci cînd Dumnezeu dă sufletului omenesc cei doi copii, teama şi tristeţea, cu siguranţă că cel de-al treilea, şi anume speranţa, nu va întârzia să apară, ci va fi dăruit şi el; aşa cum povestea mărturiseşte despre Levi că atunci când cei doi fraţi ai săi, Ruben şi Simeon, au fost daţi mamei lor Lia, a fost dăruit şi Levi. Luaţi aminte la aceste cuvinte, „a fost dăruit" şi nu a fost dat. Prin urmare, se spune că un om nu va avea speranţă de iertare înainte ca inima lui să se smerească de teamă şi de tristeţe; fără acestea două, speranţa este doar o probabilitate, însă acolo unde aceasta se află va fi dăruită şi speranţa; aşa că după tristeţe va urma degrabă mângâierea, după cum spune şi David în psalmul său: „când inima mea este tristă peste măsură", zice el Domnului, „mângâierile tale îmi înviorează sufletul" (Psalmul 94:19). Iată de ce Duhul Sfânt este numit *Paracletus*, adică „mângâietor", pentru că adesea el mângâie sufletul care este trist.

CAPITOLUL IV
CUM APARE ÎN SIMŢIRE IUBIREA

De acum încolo între Dumnezeu şi sufletul omului lucrurile devin ceva mai simple; căci se aprinde oarecum iubirea, în aşa fel încât adesea el simte nu numai că este vizitat de Dumnezeu şi că este mângâiat de venirea sa, ci de multe ori chiar se simte umplut de o bucurie de nedescris. Această simplitate şi această aprindere a iubirii a fost simţită mai întâi de Lia, după naşterea lui Levi, atunci când a strigat în gura mare şi a spus: „De acum se va lipi de mine bărbatul meu" (Geneza 29:34). Adevăratul soţ al sufletului nostru este Dumnezeu, iar noi ne lipim de El doar atunci când avem speranţă şi iubire adevărată. Şi aşa cum după speranţă vine iubirea, tot aşa după Levi s-a născut Iuda, cel de-al patrulea fiu al Liei. La naşterea lui, Lia a strigat şi a spus: „Acum voi mărturisi totul Domnului nostru" (Geneza 29:35, Vulgata). De aceea, Iuda este numit „mărturisire". În această stare de iubire sufletul omului este în mod limpede oferit lui Dumnezeu, căci se spune „Acum voi mărturisi totul Domnului nostru". Căci până la acest sentiment de iubire, sufletul acţionează mai mult de teamă decât din dragoste; însă în acestă stare sufletul omului simte că Dumnezeu este atât de dulce, atât de milostiv, atât de bun, atât de amabil, atât de real, atât de blajin, atât de drept, atât de minunat şi atât de apropiat, încât nu păstrează nimic pentru sine însuşi – putere, inteligenţă, cunoaştere sau voinţă – ci Îi oferă totul în mod deslușit, liber şi amical. Iar această mărturisire nu se referă numai la păcat, ci şi la bunătatea lui Dumnezeu. Căci este un mare semn de iubire ca omul să îi spună lui Dumnezeu că El este bun. Despre această mărturisire vorbeşte adesea şi David în psaltire, atunci când spune: „Lăudaţi pe Domnul, căci este bun" (Psalmii 106:1 şi 107:1, Vulgata). Iată că am vorbit despre patru dintre fiii Liei. Căci după aceea a încetat să nască până mai târziu; pentru că sufletul omului se gândeşte că are destul atunci când simte iubire faţă de adevăratul Dumnezeu. Iar asta e suficient pentru mântuire, dar nu şi pentru desăvârşire. Întrucât simţirea sufletului desăvârşit arde de focul iubirii, în timp ce raţiunea sa e luminată de lumina cunoaşterii.

CAPITOLUL V
CUM SE TRANSFORMĂ VEDEREA DUBLĂ A DURERII ŞI A BUCURIEI ÎN IMAGINAŢIE

Apoi, când Iuda a crescut, adică când iubirea şi dorinţa pentru adevăraţii dumnezei a ieşit la lumină şi s-a transformat în simţire omenească, Rahelei i-a venit pofta să facă copii; adică raţiunea a dorit să cunoască acele lucruri pe care simţirea le experimentase; căci aşa cum rolul simţirii este să iubească, tot aşa şi rolul raţiunii este să ştie. Din simţire răsar sentimentele predestinate şi stabile; iar din raţiune apar învăţătura corectă şi înţelegerea clară. Şi pe măsură ce Iuda creşte, adică iubirea, cu atât mai mult Rahela îşi doreşte copii, adică raţiunea cercetează pentru a cunoaşte. Dar cine nu ştie cât este de greu, şi că este aproape imposibil ca un suflet învelit în carne, nepriceput încă în studiile duhovniceşti, să se poată ridica spre cunoaşterea lucrurilor nevăzute şi să îşi aţintească ochiul contemplativ spre lucrurile imateriale? Căci sufletul ignorant şi carnal nu cunoaşte decât lucrurile trupeşti, aşa încât momentan mintea nu poate percepe decât ceea ce este vizibil.

Cu toate acestea, însă, el priveşte înlăuntrul său atât cât îi stă în putinţă; şi chiar dacă pentru moment nu poate vedea încă limpede cu ajutorul cunoaşterii duhovniceşti, totuşi se foloseşte de imaginaţie.

Iată de ce Rahela a avut mai întâi copii proveniţi de la slujnica sa. Aşa se face că deşi sufletul unui om nu poate vedea încă lumina cunoaşterii duhovniceşti cu ajutorul raţiunii, el consideră totuşi că este bine să-şi îndrepte mintea asupra lui Dumnezeu şi a lucrurilor duhovniceşti făcând apel la imaginaţie. Căci dacă prin Rahela înţelegem raţiunea, prin slujnica ei Bilha înţelegem imaginaţia. Prin urmare, raţiunea ne spune că este mai folositor să ne gândim la lucrurile duhovniceşti, indiferent cum facem acest lucru; da, chiar dacă asta înseamnă să ne aprindem dorinţa cu ajutorul imaginaţiei; căci este mai bine să procedăm aşa decât să ne gândim la deşertăciunile şi lucrurile amăgitoare ale acestei lumi. Prin urmare, din Bilha s-au născut aceştia doi: Dan şi Neftali. Dan, adică „vederea durerii viitoare”, şi Neftali, adică „vederea bucuriei viitoare”. Aceşti doi copii sunt extrem de necesari sufletului care lucrează, şi de aceea ei trebuie să vină repede; primul, pentru a reduce la tăcere ideile nesăbuite ale păcatelor; iar cel de-al doilea, pentru a ne întări voinţa şi pentru a ne aprinde dorinţele. Căci Dan trebuie să reducă la tăcere ideile nesăbuite ale păcatelor prin contemplarea suferinţelor viitoare, pe când fratele său Neftali, prin capacitatea sa de a vedea bucuriile care vor veni, trebuie să întărească voinţa de a lucra binele şi să aprindă dorinţele sfinte. Prin urmare, oamenii sfinţi, atunci când sunt stârniţi de vreun lucru nelegiuit, care dă naştere unui gând rău, obişnuiesc să aducă în faţa minţii durerile care vor urma; aşa că aceştia slăbesc puterea tentaţiei încă de la început, ca nu cumva în sufletul lor să ia naştere vreo desfătare nepotrivită. Şi odată cu devoţiunea şi cu iubirea pe care le arată lui Dumnezeu şi lucrurilor duhovniceşti această tentaţie va fi curmată, căci se va întări ca ceara care se răceşte (căci se întâmplă adesea în această viaţă, din cauza cărnii stricăcioase şi din multe alte motive, [ca omul să fie ispitit]); în felul acesta, în faţa ochilor le vor apărea bucuriile viitoare. Astfel, aceşti oameni îşi aprind voinţa cu dorinţe sfinte şi distrug tentaţia de la început, înainte să fie cuprinşi de oboseală sau lene. De aceea, prin Dan noi condamnăm gândurile nelegiuite, fapt pentru care povestea îl numeşte pe bună dreptate „Judecată”. Şi chiar tatăl lui Iacov spune despre el următoarele: „Dan va judeca pe poporul său” (Geneza 49:16). De asemenea, povestea spune că atunci când Bilha l-a născut pe Dan, Rahela a spus: „Dumnezeu mi-a făcut dreptate” (Geneza 30:6), adică, „Domnul m-a făcut egală cu sora mea Lia”. Asta spune raţiunea atunci când imaginaţia întrevede suferinţele care vor veni, şi anume că Domnul nostru a pus-o pe acelaşi plan cu simţirea surorii sale; şi spune asta, pentru că vede cu ajutorul imaginaţiei durerile care vor veni, de care îi fusese frică şi de pe urma cărora ştia că va suferi. Şi după aceea a urmat Neftali, adică „vederea bucuriei viitoare”, la naşterea căruia Rahela a vorbit şi a spus: „Am ajuns deopotrivă cu sora mea Lia” (Geneza 30:8); iată de ce în poveste Neftali este numit „Asemănare”. Prin urmare, raţiunea spune că a ajuns deopotrivă cu

sora ei simţirea. Căci mai întâi a avut speranţă şi a simţit că iubeşte bucuria, după care a văzut această bucurie cu ajutorul imaginaţiei. Iacov a spus despre Neftali că este „un cerb slobod, care rosteşte graiuri minunate” (Geneza 49:21). Aşa se face că atunci când ne imaginăm bucuriile cerului, noi spunem că sunt încântătoare. Căci Neftali ne aprinde sufletele într-un mod minunat cu dorinţe sfinte, care ne fac să ne imaginăm adesea frumuseţea de negrăit a bucuriilor cereşti.

CAPITOLUL VI
CUM SE TRANSFORMĂ ÎNFRÂNAREA ŞI RĂBDAREA ÎN SENZUALITATE

Când Lia a văzut că sora ei Rahela s-a bucurat peste măsură de aceşti doi copii nelegitimi născuţi de slujnica ei Bilha, şi-a chemat şi ea slujnica, adică pe Zilpa, ca să i-o dea soţului ei Iacov; în felul acesta, a vrut să râdă de sora ei datorită celor doi copii nelegitimi născuţi de slujnica ei Zilpa. Şi asta trebuie să se întâmple în sufletul omului, ca din momentul în care raţiunea a strunit trăncăneala imaginaţiei şi a supus-o lui Dumnezeu, făcând-o să dea ceva roade care să o ajute să cunoască, simţirea trebuie şi ea să înfrâneze pofta şi dorinţele senzuale, supunându-le lui Dumnezeu, ca acestea să dea ceva roade care să o ajute să simtă aşa cum trebuie. Şi ce roade ar putea să dea, dacă nu acelea de a trăi în mod cumpătat atunci când lucrurile merg bine şi de a avea răbdare în vremuri de restrişte? Aşadar, copiii născuţi de Zilpa sunt Gad şi Aşer: Gad, fiind înfrânarea, iar Aşer răbdarea. Gad este întâiul născut, în timp ce Aşer s-a născut mai târziu; căci mai întâi avem nevoie de înfrânare lăuntrică, care să ne facă să devenim cumpătaţi, şi abia apoi va trebui să îndurăm tulburările venite din exterior, adică să dobândim tăria răbdării. Aceştia sunt copiii pe care Zilpa i-a născut în suferinţă; căci înfrânarea şi răbdarea pedepsesc senzualitatea existentă în trup; însă ceea ce este suferinţă pentru senzualitate se dovedeşte a fi o mare alinare şi o mare fericire pentru simţire. Aşa se face că la naşterea lui Gad, Lia a strigat şi a spus: „Fericit”; prin urmare, în această poveste Gad este numit „Fericire”. De acee se spune, şi pe bună dreptate, că întrânarea senzualităţii reprezintă fericirea simţirii. Căci cu cât senzualitatea se desfată mai puţin cu poftele sale, cu atât mai dulce va fi iubirea pe care simţirea o va percepe. Şi tot aşa, după naşterea lui Aşer, Lia a spus: „Spre fericirea mea s-a născut” (Geneza 30:13); de aceea, Aşer este numit în poveste „Fericitul”. Aşa că bine se spune că răbdarea în privinţa senzualităţii reprezintă fericirea simţirii”. Căci cu cât senzualitatea suferă mai mult, cu atât mai mare va fi fericirea pe care simţirea o va percepe. Astfel, prin înfrânare şi răbdare nu numai că vom deveni cumpătaţi la mâncare şi băutură, şi că vom face faţă tulburărilor venite din exterior, ci vom putea opune rezistenţă şi desfătărilor carnale, plăcute şi lumeşti, precum şi bolilor de tot felul, fie ele trupeşti sau sufleteşti, venite de dinăuntru sau de dinafară, în mod îndreptăţit sau fără niciun motiv; căci toate acestea chinuie sau încântă senzualitatea prin intermediul celor cinci simţuri. Aşa că roadele senzualităţii vin în sprijinul simţirii, care este stăpâna sa. De aceea, sufletul care nu se îmbată de poftele senzualităţii şi care nu se lamentează de durerile ce decurg din ele se va bucura de pace şi odihnă. De prima are parte Gad, iar de a doua Aşer. Şi prima care a fost dată soţului a fost slujnica Rahelei, şi nu slujnica Liei; iată şi motivul. Căci, într-adevăr, dacă nu se înfrânează mai întâi trăncăneala imaginaţiei, adică năvala gândurilor deşarte, este dincolo de orice îndoială că poftele senzualităţii nu vor putea fi liniştite. Prin urmare, cel care vrea să-şi înfrâneze poftele carnale şi lumeşti va trebui mai întâi să renunţe parţial sau complet la gândurile deşarte. Şi tot aşa, niciodată nu va putea un om în această viaţă să dispreţuiască cu desăvârşire confortul material şi să se teamă de boală, dacă nu a privit mai întâi la răsplata şi la chinurile care vor veni. Şi vom vedea în continuare cum reuşesc cei patru fii ai celor două slujnice să apere cetatea conştiinţei noastre de orice tentaţie. Căci tentaţiile se nasc fie prin gândurile noastre, fie prin cele cinci simţuri. De aceea, Dan judecă şi condamnă gândurile rele din interiorul fiinţei umane datorită faptului că el poate vedea durerea; iar Gad ne păzeşte prin intermediul înfrânării împotriva desfătărilor false venite din exterior. Aşadar, Dan veghează la interior, iar Gad la exterior; şi ceilalţi doi fraţi ai lor îi ajută foarte mult, căci Neftali face pace cu Dan, iar Aşer îl îndeamnă pe Gad să nu se teamă de duşmani. Dan ameninţă inima cu grăzăviile

iadului, în timp ce Neftali îi promite fericirea divină. Şi el este ajutat de fratele său Aşer, astfel încât datorită celor doi zidul cetăţii nu se prăbuşeşte. Căci Gad rezistă în faţa confortului material, în timp ce Aşer urmăreşte să distrugă boala. Şi în curând Aşer îşi păcăleşte vrăjmaşul, căci îşi adună în minte răbdarea tatălui său şi promisiunea lui Neftali; şi cu cât va avea mai mulţi duşmani, cu atât victoria lui va fi mai mare. Aşa se face că odată ce şi-a învins vrăjmaşii (adică năpastele acestei lumi) se va întoarce degrabă la fratele său Gad, pentru a-l ajuta să îşi distrugă duşmanii. Şi odată cu venirea lui, aceştia îi vor întoarce spatele şi vor fugi negreşit. Vrăjmaşii lui Gad sunt plăcerile cărnii; însă, într-adevăr, din momentul în care omul începe să se înfrâneaze cu răbdare, falsele plăceri nu vor mai putea sălăşlui în el.

CAPITOLUL VII
CUM APARE ÎN SIMŢIRE IUBIREA PENTRU PLĂCERILE LĂUNTRICE

Astfel, când duşmanul fuge iar cetatea se linişteşte, omul începe să vadă că pacea adâncă a lui Dumnezeu nu este altceva decât starea de dincolo de simţuri. De aceea a renunţat Lia să aibă copii până în clipa când slujnica ei Zilpa îi va naşte pe Gad şi Aşer. Căci, întradevăr, un om care şi-a curmat pofta şi durerile pricinuite de cele cinci simţuri externe, precum şi senzualitatea, prin înfrânare şi răbdare nu va mai percepe niciodată dulceaţa lăuntrică şi adevărata bucurie pentru Dumnezeu şi pentru lucrurile duhovniceşti cu ajutorul simţirii. Acesta este Isahar, al cincilea fiu al Liei, care în povestire este numit „Răsplată" [Şi pe bună dreptate este numită „răsplată" această dulce bucurie lăuntrică]; căci această bucurie care începe de aici reprezintă gustul fericirii cereşti, care este răsplata nesfârşită a sufletului devotat. La naşterea acestui copil, Lia a spus: „Mi-a dat răsplată Dumnezeu pentru că am dat bărbatului meu pe roaba mea ca să facă copii" (Geneza 30:18). Din acest motiv, este bine să facem ca senzualitata noastră să rodească, înfrânându-ne în faţa tuturor deliciilor carnale, plăcute şi lumeşti şi răbdând cu folos toate bolile trupului care ţin de această lume; prin urmare, Domnul ne dă prin mila Sa măreaţă o bucurie de negrăit şi o dulceaţă lăuntrică, ca un fel de garanţie pentru bucuria suverană şi pentru răsplata pe care o vom primi în împărăţia cerurilor. Iar Iacov a spus despre Isahar că este „ca asinul voinic care odihneşte între staule" (Geneza 49:14). Aşa se face că un om aflat în această stare, care simte mireasma bucuriei eterne, este ca „un asin voinic care odihneşte între staule"; căci deocamdată nu poate să îşi umple sufletul de o bucurie duhovnicească, din cauza stricăciunii cărnii şi a acestei vieţi trecătoare, întrucât este nevoit să îşi poarte povara trupului muritor, care suferă de foame, de sete, de frig, de lipsă de somn şi de multe alte metehne; motiv pentru care în privinţa trupului el este asemenea unui asin; dar sufletul său este puternic şi capabil să distrugă toate pasiunile şi poftele cărnii prin răbdare şi prin înfrânarea senzualităţii, ca şi printr-o mare bucurie duhovnicească şi printr-o simţire plină de dulceaţă. Şi tot aşa, un suflet aflat în această stare sălăşluieşte între viaţa pieritoare şi viaţa nepieritoare. Iar cel ce locuieşte între cele două aproape că a părăsit condiţia de muritor, dar nu pe deplin, şi aproape că a devenit nemuritor, însă nu pe de-a-ntregul; de aceea, el are nevoie de lucrurile din această lume, cum ar fi mâncarea şi băutura şi veşmintele, asemenea oricărui om care trăieşte, căci încă se află cu un picior în această viaţă muritoare; şi datorită imensei sale bucurii duhovniceşti şi a iubirii pe care o simte pentru Dumnezeu, nu de puţine ori, ci adesea, el are celălalt picior în viaţa nemuritoare. Cred că aşa a simţit şi Sfântul Pavel, atunci când a spus acest cuvânt prin care şia exprimat o mare dorinţă: „Cine mă va izbăvi de acest trup muritor?" (Epistola către Romani 7:24). Şi atunci când a mai spus: „Doresc să mă despart de trup şi să fiu împreună cu Hristos" (Epistola către Filipeni 1:23). Iată ce face sufletul care posedă simţirea lui Isahar, adică bucuria iubirii lăuntrice, al cărei exponent este Isahar. Căci el ar vrea să părăsească această viaţă nefericită, însă nu poate; şi râvneşte să dobândească acea viaţă binecuvântată, deşi nici acest lucru nu este posibil; ar vrea să poată, dar cu toate acestea este obligat să trăiască între cele două lumi.

CAPITOLUL VIII
CUM APARE ÎN SIMŢIRE URA ÎNVERŞUNATĂ FAŢĂ DE PĂCAT

Aşa se face că după Isahar s-a născut Zabulon, adică „ura faţă de păcat". Şi trebuie să ne întrebăm de ce omul nu simte pe deplin această ură pentru păcat decât după ce a simţit iubirea duhovnicească lăuntrică; iată şi motivul: pentru că înainte de acest moment nu a perceput niciodată adevărata cauză care provoacă ura. Căci doar simţirea bucuriei duhovniceşti îl învaţă pe om ce păcat îi vatămă sufletul. De aceea, el va începe să urască mai mult sau mai puţin, abia după ce va simţi într-o oarecare măsură această vătămare. Însă atunci când un suflet, prin harul lui Dumnezeu şi printr-o muncă îndelungată, va ajunge să simtă bucuria duhovnicească întru Dumnezeu, acesta va pricepe că la originea acestei întârzieri se află păcatul. Şi tot aşa, când va vedea că nu este capabil să menţină la nesfârşit acestă bucurie duhovnicească, din cauza stricăciunii cărnii, stricăciune care provine din păcat, atunci în el se va stârni o ură puternică împotriva păcatului şi a tuturor formelor sale de manifestare. La acest sentiment s-a referit David atunci când a spus într-unul din psalmi, „Mâniaţivă, şi nu veţi păcătui" (Psalmul 4:4); adică, Mâniaţi-vă pe păcat, dar nu pe firea omului. Căci firea se agită să împlinească fapta, nu să păcătuiască. Şi trebuie să băgăm de seamă că această mânie şi această furie nu se opun iubirii şi toleranţei, căci iubirea şi toleranţa ne învaţă cum trebuie să fie sufletul omului şi al confratelui său creştin; căci omul (nu) trebuie să urască păcatul (până într-acolo încât să-şi distrugă semenul, ci trebuie să distrugă păcatul şi pofta pentru păcat) a aproapelui său. Iar în privinţa confratelui nostru creştin, va trebui să-l iubim, dar în acelaşi timp să urâm păcatul din el; de această ură vorbeşte David în psalm atunci când spune: „Cu ură desăvârşită i-am urât pe ei" (Psalmul 138:22). Iar într-un alt psalm spune că „ura toate căile rele" (Psalmul 119:104). Am demonstrat, aşadar, că înainte de Zabulon trebuie să se nască Iuda şi Isahar. Căci dacă un om nu dobândeşte mai întâi iubirea şi bucuria duhovnicească, nu va putea cu niciun chip să simtă acea ură înverşunată faţă de păcat. Pentru că Iuda, adică iubirea, ne învaţă cum să urâm păcatul din noi şi din lăuntrul fraţilor noştri; în timp ce Isahar, adică bucuria iubirii duhovniceşti întru Dumnezeu, ne învaţă de ce trebuie să urâm păcatul din noi şi din lăuntrul fraţilor noştri. Iuda ne pofteşte să urâm păcatul şi să ne iubim aproapele; iar Isahar ne îndeamnă să distrugem păcatul şi să ne salvăm semenul; asta înseamnă că aproapele poate fi întărit întru Dumnezeu şi întru lucrurile duhovniceşti prin ura înverşunată şi prin distrugerea păcatului. De aceea, în povestire Zabulon este numit „sălaşul tăriei". Şi la naşterea lui Lia a spus: „De acum bărbatul meu va şedea la mine" (Geneza 30:20); aşa se face că Dumnezeu, care este adevăratul bărbat al sufletului, va locui în acel suflet şi îl va întări în iubirea sa pentru bucuria duhovnicească, care lucrează neîncetat pentru a distruge păcatul din lăuntrul său şi din lăuntrul altor suflete, printr-o ură înverşunată împotriva păcatului şi a tuturor formelor sale de manifestare. Iată cum se naşte Zabulon.

CAPITOLUL IX
CUM APARE ÎN SIMŢIRE RUŞINEA CEA BUNĂ

Însă ar putea oare un suflet, care prin graţia divină simte în el o ură înverşunată faţă de păcat, să ducă o viaţă nepăcătoasă? Cu siguranţă că nu; aşa că nimeni să nu facă această presupunere în legătură cu sine însuşi, căci Apostolul a spus: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi" (Întâia Epistolă sobornicească a Sfântului Apostol Ioan 1:8). Şi tot aşa, Sfântul Augustin a spus că îndrăzneşte să afirme că niciun om nu poate trăi fără de păcat. Şi mă rog ţie, cine oare nu păcătuieşte din cauza ignoranţei? Da, se întâmplă adesea ca Dumnezeu să îi lase pe unii oameni să cadă în păcat; este de vorba de aceia prin care intenţionează să îndrepte greşelile celorlalţi, astfel încât aceştia să înveţe din propriile

lor căderi că trebuie să fie înţelegători atunci când încearcă să îi îndrepte pe alţii. De aceea, de multe ori oamenii cad în păcatul pe care-l urăsc cel mai mult, ca de îndată ce vor începe să îl urască, în sufletul lor să apară ruşinea cuvenită. Aşa se face că după Zabulon s-a născut Dina. Căci aşa cum prin Zabulon se înţelege ura faţă de păcat, tot aşa prin Dina se înţelege ruşinea cea bună faţă de păcat. Dar băgaţi bine de seamă: cel ce nu l-a simţit niciodată pe Zabulon, nu o va simţi nici pe Dina. Oamenii răi au o oarecare ruşine, însă aceasta nu este ruşinea cea bună. Căci de ce, dacă au dobândit ruşinea cea bună faţă de păcat, nu se îndeamnă să scape de el prin propria lor voinţă şi hotărâre? Pentru că se ruşinează mai rău dacă îşi îmbracă trupul cu o haină urâtă, decât dacă le trece prin minte vreun gând nelalocul lui. Şi de ce crezi că tu ai dobândit-o pe Dina, dacă te ruşinezi de un gând nepotrivit care-ţi trece prin minte la fel de mult cum te-ai ruşina dacă ai sta gol-goluţ în faţa regelui şi a suitei sale? Căci tu ştii foarte bine că încă nu simţi în tine ruşinea cea bună dacă te ruşinezi mai puţin de sufletul tău rău decât de trupul tău hidos şi dacă te ruşinezi mai mult cu trupul tău hidos în ochii oamenilor decât cu sufletul tău rău în faţa Regelui cerului, al îngerilor şi al sfinţilor care trăiesc în ceruri.

Iată ce am avut de spus despre cei şapte copii ai Liei, care reprezintă şapte însuşiri sufleteşti diferite ale sufletului omului, care pot fi când legitime, când nelegitime, când cumpătate, când necumpătate; însă atunci când sunt legitime şi cumpătate, ele devin virtuţi; dar când sunt nelegitime şi necumpătate, se transformă în vicii. Astfel, este bine ca omul să aibă copii, dar aceştia trebuie să fie nu numai legitimi, ci şi cumpătaţi. Şi sunt legitimi atunci când au o origine sănătoasă, şi nelegitimi atunci când provin dintr-o sursă viciată; şi tot aşa, sunt cumpătaţi atunci când se păstrează în anumite limite, şi necumpătaţi atunci când provin dintr-un exces. Pentru că prea multă teamă duce la disperare, şi prea multă supărare aruncă omul în amărăciune şi proastă dispoziţie, motiv pentru care nu va mai putea primi alinare duhovnicească. Şi prea multă speranţă duce la îngâmfare, şi iubirea scandaloasă este doar măgulire şi amăgire, şi bucuria exagerată provoacă degradare şi lipsuri, iar ura înverşunată faţă de păcat atrage după sine nebunia. Aşadar, aceşti copii sunt nelegitimi şi necumpătaţi, şi prin urmare se vor transforma în vicii, pierzând astfel numele de virtuţi, fapt pentru care nu se mai pot număra printre fiii lui Iacov, adică ai lui Dumnezeu; căci Iacov, după cum am arătat anterior, este trimisul lui Dumnezeu.

CAPITOLUL X
CUM APAR ÎN RAŢIUNE DISCERNĂMÂNTUL ŞI CONTEMPLAŢIA

Se pare că virtutea discernământului trebuie să apară prima, pentru a le putea guverna pe toate celelalte; căci fără ea virtuţile se transformă în vicii. Acesta este Iosif, adică ultimul copil născut, pe care tatăl îl iubeşte mai mult decât pe toţi ceilalţi. Căci fără discernământ nu putem obţine şi păstra niciun lucru bun, de aceea nu este de mirare că trebuie să iubim această virtute unică, fără de care nu putem avea şi nu putem guverna nicio altă virtute. Dar de ce să ne mirăm că această virtute se obţine mai târziu, atâta timp cât noi nu putem să dobândim virtuţile care se obţin înaintea ei decât prin multă muncă? Căci mai întâi trebuie să dobândim fiecare virtute în parte, iar apoi să facem dovada că ni le-am însuşit pe toate şi că le-am cunoscut în profunzime, sau măcar că le-am înţeles suficient de bine. Şi vom vedea că în strădania noastră de a dobândi aceste trăiri menţionate anterior, de multe ori vom cădea şi de multe ori ne vom ridica. Apoi, datorită acestor căderi numeroase, vom înţelege cât de obositor este să dobândim şi să menţinem aceste virtuţi. Astfel încât la un moment dat, prin această muncă îndelungată, sufletul ajunge la un discernământ deplin, şi abia atunci se poate bucura de naşterea lui Iosif. Aşa că înainte ca sufletul omului să zămislească această virtute, tot ceea ce fac celelalte virtuţi este lipsit de discernământ. Prin urmare, cu cât un om este mai îngâmfat şi se străduieşte mai mult să obţină aceste trăiri despre care am pomenit mai devreme, care se află mai presus de puterile sale, cu atât mai rău va cădea şi va eşua în atingerea scopului său. Aşa se face că după toate acestea se naşte şi Dina; căci de multe ori, după o cădere şi după un eşec urmează degrabă

ruşinea. Şi astfel, după multe căderi şi eşecuri, şi după sentimentele de ruşine care urmează după ele, omul capătă dovada faptului că nimic nu este mai bine decât să se lase călăuzit de gândire, căci în felul acesta va ajunge mai repede să aibă discernământ. Căci cel ce face totul ascultând de gândire nu va regreta niciodată; fiindcă un om şiret este mai bun decât unul puternic; da, este mai bine să fii iscusit decât suplu şi puternic, căci cel şiret obţine victoria. Şi iată care este motivul pentru care nici Lia, nici Zilpa şi nici Bilha nu au putut zămisli un asemenea copil, ci numai Rahela; pentru că, aşa cum am mai spus, din raţiune ia naştere gândirea înţeleaptă, adică discernământul simbolizat de Iosif, care este primul fiu al Rahelei; aşa că ori de câte ori ni-l aducem pe Iosif în minte atunci când trebuie să facem ceva, vom face acel lucru după ce l-am trecut mai întâi prin filtrul gândirii. Acest Iosif nu va şti doar ce păcate ne stârnesc cel mai mult, ci va şti şi care sunt slăbiciunile noastre, aşa încât va căuta un remediu ori va cere sfatul cuiva mai înţelept decât el, pentru că dacă nu va face asta, înseamnă că nu este Iosif, fiul pe care Rahela i l-a născut lui Iacov. De asemenea, acest Iosif nu numai că îl va învăţa pe om să se ferească de vicleniile vrăjmaşilor săi, dar îl va conduce şi la o deplină cunoaştere de sine; şi odată ce omul se cunoaşte pe sine va putea să îl cunoască şi pe Dumnezeu, cel după chipul şi asemănarea căruia a fost făcut. Aşa se face că după Iosif s-a născut Beniamin. Căci aşa cum prin Iosif se înţelege discernământul, prin Beniamin se înţelege contemplaţia. Şi ambii sunt născuţi de aceeaşi mamă şi au un singur tată. Iar noi, prin graţia desăvârşită pe care Dumnezeu o revarsă asupra noastră, vom ajunge să ne cunoaştem pe noi înşine, şi abia apoi îl vom cunoaşte pe Dumnezeu. Însă Beniamin se naşte mult mai târziu decât Iosif. Căci, într-adevăr, dacă nu ne vom sili din toate puterile cu lucrarea duhovnicească, prin care vom învăţa să ne cunoaştem pe noi înşine, nu vom putea accede la cunoaşterea şi contemplarea lui Dumnezeu. Degeaba îşi ridică ochii spre Dumnezeu acela care nu se poate vedea încă pe el însuşi. Pentru că mai întâi omul va trebui să cunoască lucrurile nevăzute din duhul său propriu, şi abia apoi va putea spera să cunoască lucrurile nevăzute din duhul lui Dumnezeu; dar sunt convins că cel ce nu se cunoaşte pe sine, dar crede că a dobândit o oarecare cunoaştere a lucrurilor nevăzute ale lui Dumnezeu nu face altceva decât să se amăgească singur; prin urmare, sfatul meu este că omul trebuie ca mai întâi de toate să caute în mod sârguincios să se cunoască pe sine însuşi şi să înţeleagă că sufletul său este făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Şi băgaţi bine de seamă, că cel ce doreşte să-l vadă pe Dumnezeu trebuie să-şi purifice sufletul, căci acesta este ca o oglindă, care atunci când e curată, reflectă limpede toate lucrurile; dar când oglinda este murdară, în ea nu se reflectă absolut nimic; aşa se întâmplă şi cu sufletul vostru atunci când este murdar, de aceea nu vă puteţi cunoaşte nici pe voi, nici pe Dumnezeu. Este ca atunci când arde o lumânare, omul poate să se vadă şi pe sine însuşi, să vadă şi lumânarea, dar şi lucrurile celelalte; şi tot aşa, când sufletul vostru arde de iubire pentru Dumnezeu, adică când inima voastră tânjeşte după iubirea lui Dumnezeu, atunci prin lumina graţiei Sale pe care El o trimite în mintea voastră veţi putea vedea atât propria voastră nimicnicie, cât şi marea Sa bunătate. Prin urmare, mai întâi purificaţi-vă oglinda şi aprindeţi-vă lumânarea; apoi, când oglinda este curată, iar lumânarea aprinsă, dacă veţi privi în sufletul vostru veţi vedea că acolo începe să lucească lumina lui Dumnezeu, iar în faţa ochilor voştri duhovniceşti se va ivi o rază de soare duhovnicesc, care va deschide ochiul sufletului vostru pentru a-L privi pe Dumnezeu şi pentru a vedea lucrurile divine şi cereşti, precum şi toată oştirea lucrurilor duhovniceşti. Dar această vedere apare doar uneori, atunci când Dumnezeu oferă acest privilegiu sufletului care veghează şi care luptă în această viaţă muritoare; însă după aceea va avea parte de viaţă veşnică. Această lumină a strălucit şi în sufletul lui David, atunci când a spus într-un psalm: „Dar s-a însemnat peste noi lumina feţei Tale, Doamne! Dat-ai veselie în inima mea” (Psalmul 4:6,7). Lumina feţei lui Dumnezeu este strălucirea graţiei Sale, care reface în noi chipul Său desfigurat de întunericul păcatului; de aceea, sufletul care arde de dorinţa de a-L vedea poate spera să ajungă la obiectul dorinţei sale, ceea ce înseamnă că îl va naşte pe Beniamin. Aşadar, ce poate fi mai minunat decât dulceaţa acestei privelişti, şi ce lucru mai plăcut ar putea exista? Cu siguranţă că niciunul; iar asta o bucură din plin pe Rahela. Căci raţiunea spune că în comparaţie cu această dulceaţă toate celelalte lucruri dulci sunt doar tristeţe şi amărăciune, căci ele sunt ca fierea înainte de miere. Cu

toate acestea, s-ar putea ca omul să nu ajungă niciodată la un asemenea har prin propria sa iscusinţă. Întrucât acesta este darul lui Dumnezeu şi nu meritul omului. Însă, fără îndoială, chiar dacă nu este meritul omului, totuşi nimeni nu poate primi un asemenea har fără a studia cu râvnă şi fără a-şi arde dorinţele pe care le are; şi asta o bucură din plin pe Rahela, de aceea va continua să înveţe cu şi mai multă sârguinţă, stârnindu-şi dorinţele şi urmărindu-le apoi una câte una; aşa încât în cele din urmă, din această ardere a dorinţelor şi din această tristeţe a faptului că acest lucru s-a produs atât de târziu, se va naşte Beniamin, iar Rahela va muri (Geneza 35:18); căci dacă sufletul omului este golit de toate dorinţele şi dacă are în el o iubire neţărmurită, fiind aprins de lumina Divinităţii, atunci raţiunea va muri.

Prin urmare, cel ce râvneşte să îl contemple pe Dumnezeu, adică să nască în sine însuşi acel copil pe care oamenii l-au numit în această poveste Beniamin (adică vederea lui Dumnezeu), va trebui să procedeze în felul acesta. Să îşi adune laolaltă gândurile şi dorinţele, făcându-şi din ele o biserică (n.t. în sensul de adunare), şi să înveţe să iubească doar acest cuvânt bun, şi anume *Iisus*, astfel încât toate dorinţele şi toate gândurile sale să se îndrepte necontenit doar spre iubirea lui Iisus; în felul acesta va împlini ceea ce se spune în psalm: „Întru adunări Te voi binecuvânta, Doamne” (Psalmul 25:12); adică în gândurile şi dorinţele prin care îl iubim pe Iisus. Iar apoi, în această adunare de gânduri şi dorinţe, şi în această unitate de eforturi şi vreri, omul va trebui să aibă grijă ca toate gândurile sale, şi toate dorinţele sale, şi toate eforturile sale, şi toate vrerile sale să se îndrepte doar spre iubirea şi binecuvântarea Domnului Iisus; şi atât cât este posibil şi cât permite fragilitatea fiinţei sale sar cuveni să nu uite niciodată să facă acest lucru; şi cu smerenie va trebui să se roage şi să cugete şi să aştepte cu răbdare voinţa Domnului nostru, până în momentul în care mintea sa va fi răpită în duh, şi va primi hrana minunată a îngerilor, adică îl va privi pe Dumnezeu şi va percepe lucrurile divine; în felul acesta va împlini în el ceea ce este scris în psalm: „*Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu*”, adică „*Acolo era tânărul Beniamin, răpit în Duhul*” (Psalmul 67:28). Harul lui Iisus să fie pururea cu voi. Amin.

Slavă Domnului!

II.

ÎN CONTINUARE VOM PREZENTA DIFERITE ÎNVĂŢĂTURI PIOASE ŞI RODNICE, DESPRINSE DIN VIAŢA ACELEI SLĂVITE FECIOARE ŞI MIREASĂ A DOMNULUI NOSTRU, **SFÂNTA ECATERINA DIN SIENA**. ÎN PRIMUL RÂND PE ACELEA PE CARE DOMNUL NOSTRU I LE-A PROPOVĂDUIT ŞI I LE-A DEZVĂLUIT, IAR APOI PE ACELEA PE CARE EA ÎNSĂŞI LE-A PROPOVĂDUIT ŞI LE-A DEZVĂLUIT ALTORA.

Primă învăţătură a Domnului nostru este aceasta:

– Ştii tu oare, fiică, cine eşti tu şi cine sunt Eu? Căci dacă ştii aceste două lucruri, atunci eşti şi vei fi binecuvântată. Tu eşti cea care nu există, iar Eu sunt Cel care există. Dacă ştii în sufletul tău aceste două lucruri, vrăjmaşul tău duhovnicesc nu te va amăgi niciodată, căci vei putea să te fereşti cu graţie de toată răutatea lui; şi niciodată nu vei fi de acord cu vreun lucru care se opune poruncilor şi preceptelor Mele, de aceea vei dobândi fără nicio dificultate tot harul, tot adevărul şi toată iubirea.

A doua învăţătură a Domnului nostru este aceasta:

– Gândeşte-te la mine, ca să Mă gândesc şi Eu la tine.

Referitor la această învăţătură ea avea obiceiul să spună:

– *Sufletul unit cu adevărat cu Dumnezeu nu percepe, nu vede şi nu iubeşte pe nimeni, adică nici pe sine însuşi, nici vreun alt suflet; şi nu se gândeşte la nimic altceva decât la Dumnezeu*. Şi ea dezvoltă şi mai mult aceste cuvinte, spunând următoarele:

– Un astfel de suflet îşi vede nimicnicia şi ştie foarte bine că Făcătorul lui este binele suprem. Aşa că se leapădă complet de sine însuşi şi de toate creaturile, ascunzându-se bine în Făcătorul lui, adică în Domnul nostru Iisus; atât de mult încât pune în El toate lucrările sale duhovniceşti şi trupeşti; căci îşi dă seama că va găsi acolo toată bunătatea şi toate binecuvântările desăvârşite. Prin urmare, pentru nimic în lume nu va dori să iasă din această cunoaştere a Sa. Şi din această unitate a iubirii, care într-un astfel de suflet sporeşte necontenit, se va transforma prin puterea Domnului nostru, astfel încât nu se va mai gândi la nimic, nu va mai înţelege nimic, nu va mai iubi nimic şi nu va mai avea nimic în minte decât pe Dumnezeu; şi nu îi va mai păsa de sine însuşi sau de vreun lucru oarecare, ci doar de Dumnezeu, căci nu va mai avea ochi decât pentru Făcătorul său. De aceea, nu va trebui să facem nimic altceva decât să ne gândim cum să îi fim pe plac celui căruia i-am încredinţat guvernarea trupului şi sufletului nostru.

A treia învăţătură a Domnului nostru, referitoare la felul în care putem dobândi virtutea şi puterea duhovnicească, este aceasta:

– Fiică, dacă vei dobândi virtutea şi puterea duhovnicească, atunci va trebui să Mă urmezi. Cu toate că aş fi putut, prin virtutea Mea dumnezeiască, să birui în multe feluri toată puterea demonilor, eu am preferat totuşi, ca să-ţi dau o pildă despre bărbăţia Mea, să nu fac asta, ci să mor pe Cruce, ca din asta tu să înveţi ceva, şi astfel să îţi învingi vrăjmaşii duhovniceşti, purtându-ţi Crucea aşa cum am făcut şi Eu; Cruce care pentru tine va însemna o odihnă de toate ispitele tale, dacă vei păstra în minte durerile de care am avut parte acolo. Căci durerile Crucii pot fi considerate pe bună dreptate o odihnă de toate ispitele, întrucât cu cât vei suferi mai mult din iubire pentru Mine, cu atât mai mult vei fi pe placul Meu. Şi dacă vei pătimi asemenea mie, înseamnă că te vei bucura la fel de mult cum M-am bucurat şi Eu.

Aşa că, fiică, dacă mă iubeşti trebuie să suferi, nu să te ocupi de lucruri plăcute; şi să nu fii îndoită în inima ta, căci vei fi suficient de puternică să înduri cu răbdare toate lucrurile.

Prima învăţătură a acestei slăvite fecioare este aceasta:

– Sufletul unit cu Dumnezeu, pe cât de mult îl iubeşte pe Dumnezeu, pe atât de mult îşi urâşte propria sa senzualitate. Căci din iubirea de Dumnezeu decurge în mod firesc ura faţă de

păcatul săvârşit împotriva lui Dumnezeu. Prin urmare, sufletul, considerând că rădăcina şi începutul păcatului se află în senzualitate, căci acolo se află înrădăcinat, se străduieşte cu sfinţenie din toate puterile sale să lupte împotriva propriei sale senzualităţi; nu pentru a-i distruge total rădăcina, pentru că aşa ceva este poate imposibil, atâta vreme cât în această viaţă sufletul locuieşte în trup, ci pentru a rămâne acolo doar o singură rădăcină, aceea a păcatelor veniale. Şi pentru că nu va putea distruge complet rădăcina păcatului senzualităţii, va genera în sine o mare aversiune faţă de senzualitate, aversiune din care va ţâşni o ură sfântă şi un dispreţ la adresa senzualităţii, prin intermediul cărora sufletul va fi mereu bine păzit de vrăjmaşii săi duhovniceşti. Nimic nu face sufletul mai puternic şi mai sigur pe sine decât această ură sfântă, pe care Apostolul a simţit-o foarte bine atunci când a spus: *Cum infirmor, tunc fortior sum et fotens* (2 Corinteni 12:10); adică: Când sunt bolnav şi slab în privinţa senzualităţii, atunci sufletul meu este mai tare şi mai puternic. Iată, dintr-o astfel de ură vine virtutea, dintr-o astfel de slăbiciune vine tăria, şi dintr-o astfel de neplăcere vine plăcerea. Această ură sfântă îl smereşte pe om şi îl face să se simtă nevrednic. Îl face răbdător în faţa năpastelor şi cumpătat atunci când are parte de prosperitate; îl face să aibă parte de virtute şi să fie iubit atât de Dumnezeu, cât şi de oameni. Dar acolo unde această ură sfântă lipseşte, există o iubire nemăsurată, care pute ca o hazna plină de toate păcatele şi care constituie rădăcina întregii senzualităţi nelegiuite. Prin urmare, a spus ea, fă tot ce poţi pentru a alunga de la tine această iubire nelalocul ei; scoate-o din sufletul tău şi sădeşte acolo ura sfântă faţă de păcat. Căci cu siguranţă, aceasta este calea cea bună către desăvârşire şi către o viaţă fără de păcat.

Iată şi un răspuns simpu pe care obişnuia să îl dea demonilor:

– Eu nu cred în mine, ci în Domnul meu Iisus.

Iată şi o regulă care ne învaţă cum să ne comportăm atunci când suntem ispitiţi:

– *Când simţim, spune ea, că în noi apare ispita, nu trebuie să se angajăm în discuţii sau să punem întrebări; căci demonul, spune ea, chiar asta încearcă, să ne facă să îi punem întrebări. Căci el are aşa o mare încredere în viclenia intenţiilor sale rele, încât vom fi nevoiţi să cedăm în faţa argumentelor sale sofistice. Prin urmare, sufletul nu trebuie să întrebe niciodată, şi nici să răspundă întrebărilor demonului, ci mai degrabă trebuie să înceapă să se roage fierbinte şi să se lase în voia Domnului nostru, ca nu cumva să cedeze în faţa acelor cereri abile; căci prin virtutea rugăciunii fervente şi printr-o credinţă nestrămutată vom putea învinge toate ispitele rafinate ale demonului*.

Iată o idee bună a aceste sfinte fecioare despre cum putem evita ispitele demonului:

– Uneori, spune ea, din cauza unui anumit păcat sau a unor noi ispite viclene ale demonului, sufletul înflăcărat de iubirea pentru Domnul nostru Iisus devine greoi şi molatic, iar uneori chiar se răceşte complet; ca atare, unii oameni mai puţin ageri la minte, crezând că au fost lipsiţi de mângâierea duhovnicească pe care se obişnuiseră să o aibă, renunţă la practicile lor duhovniceşti, adică la rugăciuni, la meditaţii, la lectură, la dialogurile sfinte sau la penitenţă; însă în felul acesta vor fi şi mai uşor răpuşi de demon. Căci el nu vrea nimic altceva de la cavalerii lui Hristos, decât ca aceştia să renunţe la armura cu ajutorul căreia obişnuiau să îşi învingă duşmanii. Dar un cavaler înţelept al Domnului nostru Iisus nu trebuie să facă asta. De aceea, cu cât se va simţi mai greoi, mai molatic sau mai rece în privinţa devoţiunii sale, cu atât mai mult va trebui să-şi continue practicile duhovniceşti; aşa că se cuvine nu să le împuţineze, ci să le sporească.

Iată o altă învăţătură a acestei sfinte fecioare, pe care obişuia să şi-o spună atunci când era tentată să dea sfaturi altora:

– Fiinţă ticăloasă şi nefericită, tu crezi că eşti vrednică de mângâiere în această viaţă? De ce nu îţi vezi de păcatele tale? Ce crezi despre tine, păcătoasă netrebnică? Nu îţi ajunge că ai fost salvată de la osânda veşnică prin mila Domnului nostru? Aşadar, nenorocito, ar trebui să fii recunoscătoare, ca să nu ai parte în toate zilele vieţii tale de toate durerile şi de tot întunericul din sufletul tău. Şi atunci, de ce te întristezi la gândul că vei suferi aceste dureri, dacă prin graţia lui Dumnezeu vei scăpa de durerile veşnice cu ajutorul lui Iisus Hristos, şi vei fi mângâiată pe veci dacă vei suporta aceste dureri cu răbdare? Ai ales oare să îl slujeşti pe Domnul nostru doar

pentru mângâierea pe care o primeşti de la El în această viaţă? Nu, ci pentru mângâierea pe care o vei avea de la El atunci când vei ajunge la fericirea cerească. Aşa că ridică-te chiar acum şi nu abandona niciodată practica duhovnicească pe care ai folosit-o, ci mai degrabă fă în aşa fel încât să o sporeşti.

Iată un răspuns prin care a obţinut o victorie definitivă asupra demonului, după îndelungi ameninţări şi după dureri insuportabile:

– Am ales durerea ca mijloc de a căpăta energie, de aceea nu îmi este greu o suport, ci mai degrabă îmi place să mă bucur de ea, pentru a avea parte de iubirea Mântuitorului meu; aşa că voi continua să o îndur atâta timp cât Maiestăţii Sale îi va face plăcere.

Iată o învăţătură a acestei fecioare despre felul în care trebuie să ne folosim de harul Domnului nostru:

– Cel care ştie să se folosească de harul Domnului nostru va fi biruitor asupra tuturor situaţiilor prin care va trece. Căci, spunea ea, ori de câte ori se va abate asupra omului vreun lucru nou, fie că este vorba de belşug sau de vreo nenorocire, acesta trebuie să cugete în felul următor: Voi ieşi cumva biruitor din această situaţie. Pentru că cel ce poate face asta se va îmbogăţi curând în virtute.

În continuare vom prezenta câteva învăţături remarcabile ale acestei sfinte fecioare extrase din predica pe care a ţinut-o în faţa ucenicilor săi înainte să părăsească această viaţă, iar prima este aceasta:

– Oricine vine în slujba lui Dumnezeu, dacă vrea să îl afle cu adevărat pe Dumnezeu, va trebui să îşi golească inima de toată iubirea senzuală pe care o simte nu doar faţă de anumite persoane, ci faţă de orice creatură care ar putea exista vreodată; apoi, va trebui să îşi înalţe sufletul până la Domnul şi Făcătorul nostru, într-un mod simplu şi cu o dorinţă venită din adâncul inimii. Căci inima nu poate fi dată pe deplin lui Dumnezeu dacă nu este golită de toate celelalte iubiri, şi dacă nu este deschisă şi sinceră.

Prin urmare, spunea că efortul ei principal din tinereţe şi până în acel moment fusese acela de a ajunge la o astfel de desăvârşire. Şi mai spunea că ştie prea bine că la o astfel de desăvârşire, în care inima toată îi este dată lui Dumnezeu, sufletul nu poate ajunge pe deplin dacă nu meditează şi nu se roagă, şi dacă rugăciunea nu se întemeiază pe smerenie, şi dacă nu vine şi nu izvorăşte din virtutea celui care se roagă. Şi zicea că treaba ei a fost mereu aceea de a se dedica practicării rugăciunii, ca să dobândească obiceiul de a se ruga necurmat; căci vedea foarte bine că prin rugăciune toate virtuţile sporesc şi devin mai puternice; iar fără rugăciune, acestea slăbesc şi se degradează. Motiv pentru care şi-a îndemnat ucenicii să persevereze în rugăciune; de aceea, le-a spus că se pot ruga în două feluri: cu voce tare şi în gând.

– Rugăciunile cu voce tare, spunea ea, trebuie rostite la anumite ore, atât noaptea, cât şi în timpul zilei, după cum a rânduit sfânta Biserică; dar rugăciunile spuse în gând trebuie să fie închise în suflet. Şi mai spunea că prin lumina credinţei vii ea a văzut în mod limpede şi a înţeles în sufletul ei că ceea ce i se întâmpla sau ce li se întâmpla altora sunt lucruri care vin de la Dumnezeu, nu din ură, ci din iubirea pe care o are faţă de creaturile Sale; şi prin această credinţă vie s-a născut în ea o iubire şi o bunăvoinţă de a se supune atât preceptelor suveranilor săi, cât şi poruncilor lui Dumnezeu, socotind mereu că preceptele lor vin de la Dumnezeu, fie pentru nevoile ei personale, fie pentru sporirea virtuţii sufletului ei. Şi mai spunea că pentru a dobândi puritatea sufletului, omul trebuie să se ferească să îşi judece [aproapele şi să vorbească fără temei] despre faptele aproapelui său; căci în orice creatură trebuie să vedem doar voinţa lui Dumnezeu. Aşadar, spunea că în niciun caz oamenii nu trebuie să judece creaturile; adică nici să nu le dispreţuiască prin judecata lor, nici să nu le condamne, chiar dacă văd că acestea păcătuiesc în faţa ochilor lor; ci mai degrabă ar trebui să manifeste compasiune şi să se roage pentru ele, dar să nu le dispreţuiască, şi nici să nu le condamne. Şi tot aşa, mai spune că are mari speranţe şi o mare încredere în providenţa lui Dumnezeu; întrucât, spunea ea, ştia foarte bine din propria experienţă că providenţa divină a fost şi este un lucru minunat, căci are întotdeauna grijă de cei ce-şi pun speranţele în ea.

Slavă Domnului!

III.

AICI ÎNCEPE UN SCURT TRATAT DE CONTEMPLAŢIE DAT NOUĂ DE DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, SAU EXTRAS DIN CARTEA LUI **MARGERY KEMPE**, O SIHASTRĂ DIN LYNN.

Din iubire pentru Domnul nostru Iisus, a dorit de multe ori să-i fie tăiat capul cu toporul pe un butuc. Atunci a grăit Domnul nostru Iisus în mintea ei:

– Îţi mulţumesc, fiică, că ai prefera să mori din iubire pentru Mine; căci de fiecare dată când gândeşti asta, îţi primeşti răsplata în cer, ca şi cum ai muri într-adevăr, cu toate că nu este nimeni care să te ucidă.

– Te asigur în mintea ta, că dacă ar fi posibil să sufăr din nou acele dureri, aşa cum s-a întâmplat altă dată, aş fi dispus să sufăr la fel de mult doar pentru sufletul tău, astfel încât să nu Mă părăseşti niciodată definitiv.

– Fiică, nimic nu-i place mai mult lui Dumnezeu, decât să vadă că te gândeşti permanent la faptul că-L iubeşti.

După aceea, ea l-a întrebat pe Domnul nostru Iisus Hristos care este cea mai bună modalitate de a-l iubi. Iar Domnul nostru i-a spus: – Mâhneşte-te de răutatea ta, şi gândeşte-te la bunătatea Mea.

– Fiică, dacă porţi platoşa de zale sau cămaşa aspră din păr, dacă te înfrânezi de la pâine şi apă, şi dacă spui în fiecare zi de o mie de ori Tatăl Nostru, nu îmi vei plăcea la fel de mult ca atunci când stai în tăcere şi când mă laşi să vorbesc în sufletul tău.

– Fiică, cei ce nu pot face mai mult, doar stau şi numără mărgelele mătăniilor, dar asta nu înseamnă desăvârşire. Însă este o cale bună spre desăvârşire. Căci îţi spun, fiică, cei ce postesc cel mai mult, şi cei ce-şi impun cea mai aspră penitenţă, ar vrea să aibă parte de cea mai bună viaţă. Iar cei ce fac multe rugăciuni ar vrea şi ei să dobândească cea mai bună viaţă. Şi cei ce fac pomeni numeroase ar vrea şi ei să ajungă la viaţa cea mai bună. Dar eu ţi-am spus adesea, fiică, că cugetarea, plânsul şi contemplarea înaltă reprezintă cea mai bună viaţă de pe acest pământ, iar tu vei avea mai multă răsplată în cer pentru un an de cugetare cu ajutorul minţii, decât pentru o sută de ani de rugăciune cu ajutorul gurii; şi totuşi, nu o să Mă crezi, aşa că vei continua să numeri cât mai multe mărgele.

– Fiică, dacă ai şti cât de dulce este iubirea ta pentru Mine, nu ai mai face nimic altceva decât să Mă iubeşti din toată inima ta.

– Fiică, dacă vrei să fii cu Mine sus în cer, păstrează-Mă mereu în mintea ta atât cât poţi şi nu uita să te hrăneşti cu Mine; şi adu-ţi aminte mereu că Eu stau în inima ta şi cunosc orice gând care este acolo, fie că este bun sau rău.

– Fiică, am suferit mult pentru dragostea ta; aşa că ai un motiv foarte bun să Mă iubeşti şi tu, pentru că iubirea ta îmi este tare dragă.

– Doamne, a zis ea, te rog să nu îmi dai altă bucurie pe pământ, decât aceea de a jeli şi a plânge după iubirea Ta; căci eu cred, Doamne, că şi dacă aş fi în iad şi aş putea plânge acolo şi aş putea jeli după dragostea Ta, aşa cum fac aici, iadul nu mă va mai deranja, ci s-ar transforma într-un fel de Rai. Căci iubirea Ta îndepărtează toată groaza pe care o simţim faţă de vrăjmaşul duhovnicesc; pentru că aş prefera mai degrabă să stau acolo atât cât vei dori şi cât îţi va face plăcere, decât să mă aflu în această lume şi să nu-Ţi fiu pe plac; aşadar, Doamne, facă-se voia Ta.

Şi ea se mira foarte tare că Domnul nostru s-ar transforma în om şi ar suferi nişte dureri atât de mari de dragul ei, o creatură atât de păcătoasă în ochii Lui. Apoi, plângând amar, l-a întrebat pe Domnul nostru Iisus ce trebuie să facă ca să fie pe placul Lui; iar El a răspuns sufletului ei, zicând:

– *Fiică, mâhneşte-te de răutatea ta şi gândeşte-te la bunătatea Mea.*

Apoi, ea s-a rugat de nenumărate ori cu aceste cuvinte:

– Doamne, în marea Ta bunătate, ai milă de răutatea mea, căci niciodată n-am fost atât de rea pe cât eşti Tu de bun, şi nici nu cred că voi putea fi vreodată; pentru că Tu eşti atât de bun, încât să fii şi mai bun nu se poate; prin urmare, este un lucru deosebit de uimitor că cineva ar putea să se îndepărteze definitiv de Tine.

Atunci când vedea Crucifixul, sau dacă vedea un om rănit, sau un animal, ori dacă vedea un om bătând un copil în faţa ei, sau lovind cu cal ori un alt animal cu biciul, credea că îl vede bătut sau rănit pe Domnul nostru, ca şi cum l-ar fi văzut în acel om sau în acel animal. Cu cât sporea în iubire şi în devoţiune, cu atât era mai tristă, mai plină de remuşcări şi mai blândă şi mai smerită, având o teamă sfântă de Domnul nostru Iisus, izvorâtă din cunoaşterea propriei ei slăbiciuni. Aşa încât dacă vedea că o creatură este pedepsită sau lovită, se gândea că ea merită cu mult mai mult să fie lovită decât acea creatură , pentru că păcătuia împotriva lui Dumnezeu. De aceea, plângea atât din cauza propriului ei păcat, cât şi din compasiune pentru acea creatură. Domnul nostru i-a zis:

– Nimic din ce faci sau din ce spui, fiică, nu-i face mai multă plăcere lui Dumnezeu decât credinţa ta în faptul că El te iubeşte. Căci, dacă ar fi posibil să plâng împreună cu tine, aş plânge împreună cu tine pentru compasiunea pe care o simt pentru tine.

Prin mila lui, Domnul nostru Iisus Hristos a învăluit această creatură cu iubirea Lui şi a purtat-o în amintirea patimilor Sale, astfel încât aceasta nu mai putea răbda să vadă vreun lepros sau vreun alt om bolnav, mai ales dacă aveau şi răni pe trupurile lor. Aşa că plângea, ca şi cum l-ar fi văzut pe Domnul nostru Iisus cu rănile Sale sângerânde; şi făcea asta în adâncul sufletului ei; căci văzându-l pe omul bolnav, mintea ei era răpită în totalitate de Domnul nostru Iisus, pentru că suferise foarte mult pentru faptul că nu putea săruta un lepros care i-ar fi ieşit în cale, în numele iubirii pentru Domnul nostru; mai ales în anii ei de tinereţe şi prosperitate, când avea oroare de un astfel de om.

Domnul nostru a spus:

– *Fiică, ai dorit în sinea ta să ai mulţi preoţi în oraşul Lynn, care să cânte şi să citească zi şi noapte, ca să Mă slujească, să Mă adore, să Mă laude şi să îmi mulţumească pentru binele pe care ţi L-am făcut pe pământ; de aceea, fiică, îţi promit că vei fi răsplătită în cer pentru intenţiile şi pentru dorinţele tale bune, ca şi cum le-ai fi pus în practică*.

– *Fiică, pentru slujirea ta bună şi pentru faptele bune pe care le-ai săvârşit în mintea ta, şi pe care ai fi fost dispusă să le săvârşeşti şi cu puterile tale trupeşti, vei avea în ceruri o răsplată la fel de mare ca şi Mine*.

– *Şi, fiică, îţi mulţumesc pentru iubirea pe care o ai faţă de toţi oamenii mânaţi de senzualitate, fie ei bărbaţi sau femei; căci tu te rogi şi verşi pentru ei multe lacrimi, dorind ca Eu să îi izbăvesc de păcat şi să fiu la fel de milostiv cu ei cum am fost şi cu Maria Magdalena, astfel încât aceştia să capete harul de a Mă iubi aşa cum a făcut-o Maria Magdalena; şi de aceea ai vrea ca fiecare dintre ei să aibă douăzeci de lire pe an, ca să Mă iubească şi să Mă slăvească; şi, fiică, această mare iubire pe care o ai faţă de ei în rugăciunile tale îmi place foarte mult. Şi, fiică, îţi mulţumesc şi pentru iubirea pe care o arăţi în rugăciunea ta atunci când te rogi pentru toţi evreii şi sarazinii, precum şi pentru toate popoarele păgâne, ca să îmbrăţişeze credinţa creştină, astfel încât numele Meu să fie mărit în ei toţi. În plus, fiică, îţi mulţumesc pentru iubirea cuprinzătoare pe care o ai pentru toţi oamenii din această lume, ca şi pentru toţi aceia* ***care vor veni la sfârşitul lumii****; şi pentru faptul că ai vrea să fii tăiată în bucăţi şi pusă în oală din iubire pentru ei, astfel încât prin moartea ta Eu să îi salvez pe toţi de blestem, dacă acest lucru îmi face plăcere. De aceea, fiică, pentru toate aceste intenţii şi dorinţe bune, vei avea parte de o mare răsplată în ceruri; să crezi acest lucru negreşit şi să nu te îndoieşti niciodată*.

Ea a spus:

– Iubite Doamne, din iubire pentru Tine aş sta goală atârnată pe un gard, ca toţi să se minuneze şi arunce în mine cu murdării şi noroi; şi m-aş lăsa purtată toată viaţa mea din oraş în oraş, dacă asta Ţi-ar fi pe plac şi dacă n-ar fi pricină de poticnire pentru vreun suflet. Facăse voia Ta, nu a mea.

– *Fiică*, a zis El, ori de câte ori vei spune sau vei gândi: *Binecuvântate fie toate locurile*

sfinte din Ierusalim, unde Hristos a pătimit şi a suferit amarnic, vei avea parte de aceeaşi iertare ca şi cum ai fi fost acolo în trup, şi vei putea dărui la rândul tău iertare cui vei voi. Aceeaşi iertare de care ai avut parte şi tu odinioară a fost dată de ziua Sfântului Nicolae; adică este vorba de o iertare deplină; şi aceasta nu îţi este dată doar ţie, ci şi tuturor celor care cred, precum şi tuturor celor care vor crede până la sfârşitul lumii că Dumnezeu te iubeşte, fapt pentru care vor trebui să-i mulţumească lui Dumnezeu pentru tine. Dacă se vor lepăda de păcatul lor, şi dacă vor avea tăria să nu se mai întoarcă acolo, şi dacă le va părea rău de cele ce au făcut, şi dacă îşi vor ispăşi păcatul aşa cum se cuvine, atunci vor avea parte de aceeaşi iertare ca şi tine; iar aceasta este toată iertarea ce poate fi găsită în Ierusalim, şi pe aceasta tu ai dobândi-to atunci când ai fost la Rafnys (n.t. localitate unde se afla un spital pentru leproşi). În ziua în care nu a suferit din iubire pentru Domnul nostru, ea nu a fost deloc veselă, aşa cum a fost în ziua când a suferit.
Domnul nostru Iisus i-a zis:

– *Răbdarea este mai valoroasă decât înfăptuirea miracolelor. Fiică, îmi place mai mult să văd că suferi pentru că eşti dispreţuită, batjocorită, făcută de ruşine, certată, nedreptăţită şi bolnavă, decât dacă te-ai lovi în cap de trei ori pe zi timp de şapte ani.*

– Doamne, a spus ea, pentru durerea Ta mare ai milă de durerea mea mică. Când se afla în mare necaz, Domnul nostru a zis:

– *Fiică, trebuie să îţi ofer alinare, căci acum eşti pe drumul care duce în Rai. Acesta este drumul pe care am mers şi Eu şi ucenicii mei; acum vei şti mai bine ce suferinţă şi ruşine am îndurat din iubire pentru tine, şi vei avea mai multă compasiune când te vei gândi la patimile Mele*.

– O, iubite Doamne, a spus ea, ar trebui să dai aceste haruri oamenilor religioşi şi preoţilor.

Domnul nostru i-a vorbit din nou astfel: *Nu, nu, fiică, căci Eu iubesc ceea ce ei nu iubesc, adică ruşinea, mustrarea, batjocura şi dispreţul oamenilor; aşa că ei nu vor avea parte de acest har; căci, fiică, cel ce se înspăimântă de ruşinea acestei lumi nu-l poate iubi pe Dumnezeu în mod desăvârşit.*

Aici se încheie acest scurt tratat al pioasei sihastre, ***Margery Kempe*** *din Lynn.*

IV.

ÎN CONTINUARE VOM PREZENTA UN TRATAT PLIN DE PIOŞENIE COMPILAT DE **WALTER HYLTON** DIN CÂNTECUL ÎNGERILOR

Dragă frate întru Hristos, am înţeles din ceea ce spui, şi din ceea ce am aflat de la altcineva, că tânjeşti şi doreşti din tot sufletul să capeţi mai multă cunoaştere şi mai multă înţelegere decât ai avut despre cântecul îngerului şi despre sunetul ceresc; ce este, şi cum anume poate fi perceput şi simţit în sufletul omului, şi cum cineva poate să fie sigur că este adevărat şi nu ceva închipuit; şi cum se iveşte el în prezenţa îngerului bun, neavând nicio legătură cu îngerul rău. Tu vrei să ştii aceste lucruri de la mine; însă eu nu îţi pot garanta că este vorba de ceva real; cu toate acestea, mă gândesc să-ţi arăt pe scurt câte ceva. Bagă bine de seamă, că puterea desăvârşirii stă în unirea lui Dumnezeu cu sufletul omenesc prin intermediul iubirii desăvârşite. Aşadar, această unire se realizează cu adevărat atunci când puterile sufletului sunt aduse prin har la demnitatea şi condiţia lor iniţială; adică atunci când mintea este statornică, fără niciun fel de oscilaţii sau rătăciri, gândindu-se doar la Dumnezeu şi la lucrurile duhovniceşti; şi când raţiunea este lipsită de toate priveliştile lumeşti şi carnale, şi de toate închipuirile, formele şi fanteziile trupeşti ale creaturilor; şi când are harul de a-l privi pe Dumnezeu şi lucrurile duhovniceşti; şi când voinţa şi simţirea sunt purificate de toată iubirea carnală şi lumească; şi când acestea sunt aprinse de o iubire arzătoare pentru Duhul Sfânt. Această minunată unire nu poate fi realizată în mod desăvârşit, neîntrerupt şi complet în această viaţă, din cauza stricăciunii cărnii, ci doar în starea de fericire cerească. Cu toate acestea, un suflet este cu atât mai desăvârşit în viaţa actuală, cu cât este mai aproape de această unire. Căci cu cât este mai reformat prin har, cu atât este mai asemănător cu chipul şi imaginea Creatorului său, fapt pentru care va avea parte de fericire cerească. Domnul Dumnezeul nostru este o fiinţă veşnică, neschimbătoare, atotputernică, înţeleaptă şi plină de lumină; este un adevăr lipsit de orice greşeală şi de orice umbră de întuneric; este bunătate supremă, iubire, pace şi blândeţe. Prin urmare, cu cât un suflet este mai unit, mai legat, mai armonizat şi mai ataşat de Domnul nostru, cu atât este mai stabil, mai puternic, mai înţelept, mai limpede, mai paşnic, mai iubitor şi mai virtuos, adică mai desăvârşit. Căci sufletul care, prin harul lui Iisus, prin multă muncă trupească şi prin practică duhovnicească, a înfrânt şi a distrus senzualitatea, pasiunile şi impulsurile nefireşti din interiorul său, şi care este înveşmântat în toate virtuţile, adică în blândeţe şi supunere, în răbdare şi delicateţe, în tărie duhovnicească şi în dreptate, în înfrânare, în înţelepciune, în adevăr, în speranţă şi în iubire; ei bine, acesta va ajunge desăvârşit, atât cât este posibil în această viaţă. Şi va avea parte de multă mângâiere din partea Domnului nostru, şi nu numai în esenţa lui, dacă se va uni cu Domnul nostru, şi dacă îl va cunoaşte şi îl va iubi pe Dumnezeu, aprinzându-se în duh după El şi devenind asemenea Divinităţii; însă va mai avea parte şi de alte mângâieri, de gusturi plăcute, de blândeţe, de tot felul de sentimente minunate, odată ce Domnul nostru va binevoi să îşi viziteze creaturile de aici de pe pământ; pentru că după aceea sufletul va dobândi o iubire trainică. Unele suflete, în virtutea iubirii pe care le-a dat-o Dumnezeu, sunt atât de pure, încât vor găsi alinare şi se vor bucura de toate creaturile, precum şi de tot ce aud, sau văd, sau percep prin simţurile lor externe; iar creaturile vor afla că senzualitatea are un gust nou, care este mai dulce. Şi dacă anterior plăcerile erau senzuale, carnale, deşarte şi vicioase, ca urmare a păcatului originar, acum ele devin curate şi duhovniceşti, fiind lipsite de orice amărăciune sau mustrare de conştiinţă. Însă bunătatea Domnului nostru, care se află în suflet, este pedepsită prin intermediul senzualităţii, căci carnea este tovarăşa durerii; dar după aceea, sufletul se va mângâia în senzualitate, iar carnea va fi tovarăşa bucuriei care mângâie sufletul, o bucurie care nu e carnală, ci spirituală, deşi înainte era tovarăşa sa în suferinţă şi durere. Iată de ce omul devine liber, stăpân, demn şi venerat în comparaţie cu toate creaturile; iar această condiţie poate fi dobândită prin harul din care se pot împărtăşi toate fiinţele. Este vorba de

harul prin care omul ajunge să îl vadă, să îl audă şi să îl simtă pe Dumnezeu în toate creaturile. Căci doar iubirea poate face sufletul să capete o senzualitate duhovnicească. Iar Domnul nostru mai mângâie sufletul şi prin cântecul îngerului. Acest cântec nu se aseamănă cu nimic trupesc, căci el este duhovnicesc şi mai presus de orice imaginaţie şi de orice am putea gândi. Poate fi perceput şi simţit de suflet, dar nu poate fi exprimat. Totuşi, vă voi vorbi despre el aşa cum cred eu de cuviinţă. Când un suflet este purificat de iubirea lui Dumnezeu, când este iluminat de înţelepciune şi când devine ferm prin puterea lui Dumnezeu, atunci ochiul său se deschide şi începe să vadă realităţile duhovniceşti, reprezentate de virtuţi, de îngeri, de suflete sfinte şi de lucrurile cereşti. Abia când sufletul este pur el poate simţi atingerea îngerilor şi îi poate auzi atunci când vorbesc. Această atingere şi această vorbire nu sunt trupeşti, ci duhovniceşti. Căci atunci când sufletul este înălţat şi desprins de senzualitate, şi atunci când îşi scoate din minte lucrurile pământeşti, el este cuprins de iubire şi de lumină (prin bunăvoinţa lui Dumnezeu), aşa încât poate auzi şi percepe sunetul ceresc, emis de prezenţa îngerilor care îl iubesc pe Dumnezeu. Dar nu pentru că acest cântec al îngerilor este bucuria supremă a sufletului; ci datorită diferenţei care există între un suflet omenesc întrupat şi un înger, căci dacă sufletul este impur, atunci nu-l poate auzi, dar dacă este plin de dragoste şi vrea să se purifice pe de-a-ntregul, ca să se umple şi mai mult de iubire, atunci va fi capabil să audă sunetul divin. Pentru că bucuria supremă înseamnă să îl iubeşti pe Dumnezeu în El însuşi şi pentru El însuşi, iar bucuria secundară este aceea de a privi şi de a comunica cu îngerii şi cu celelalte fiinţe spirituale. Iar sufletul, atunci când înţelege lucrurile duhovniceşti, este capabil ca prin lucrarea îngerilor să îşi activeze imaginaţia trupească; aşa cum s-a întâmplat şi cu profetul Ezechiel, care a văzut în imaginaţia sa trupească adevărul despre misterele ascunse ale lui Dumnezeu; căci este adevărat că în prezenţa îngerilor, sufletul iubitor de Dumnezeu îşi scoate din minte toate lucrurile pământeşti şi carnale, pentru a ajunge la o bucurie divină, astfel încât să poată auzi, mai mult sau mai puţin, în funcţie de gradul de iubire la care a ajuns, cântecul îngerului şi sunetul dumnezeiesc. Însă eu cred că nu toate sufletele sunt capabile să audă cu adevărat cântecul îngerului sau sunetele divine, ci doar acelea care au ajuns la o iubire desăvârşită; însă nu toate cele care au ajuns la o iubire desăvârşită pot să audă, ci doar sufletul purificat prin focul iubirii, care îi arde toate ataşamentele pământeşti, astfel încât stavilele meschine care separă sufletul de puritatea îngerilor sunt dărâmate şi distruse complet. Aşa că după aceea el poate cânta într-adevăr un cântec nou, şi va putea auzi cu adevărat sunetul divin şi binecuvântat, precum şi cântecul îngerului, fără a se amăgi sau a pretinde că este capbil de aşa ceva. Domnul nostru ştie unde se află acel suflet care arde din plin de iubire, şi care este vrednic să audă cântecul îngerului. Aşadar, cel ce va auzi cântecul îngerului, fără a fi vorba de amăgire, de imaginaţie sau de vreo iluzie provocată de vrăjmaş, înseamnă că are în inima lui o iubire desăvârşită; şi asta se întâmplă atunci când toată iubirea deşartă şi toată groaza, toată bucuria zadarnică şi toată tristeţea, vor fi alungate din inimă, astfel încât nu va mai iubi nimic altceva decât pe Dumnezeu, şi nu se va mai teme de nimeni decât de Dumnezeu, şi nu se va mai bucura şi nu va mai suferi decât în Dumnezeu sau pentru Dumnezeu. Cel ce prin harul lui Dumnezeu va putea să meargă pe această cale nu va da greş. Totuşi, unii oameni sunt amăgiţi de propria lor imaginaţie sau de iluziile provocate de vrăjmaş în această privinţă. Căci unii care au lucrat îndelung, atât trupeşte, cât şi duhovniceşte, pentru distrugerea păcatului şi dobândirea virtuţii, şi-au luat un scurt răgaz pentru a-şi limpezi conştiinţa, abandonând rugăciunile, citirea Sfintelor Scripturi şi meditaţiile asupra patimilor lui Hristos; în timp ce alţii, crezându-se chemaţi de Dumnezeu, şi-au adunat forţele cu violenţă pentru a căuta şi a privi lucrurile divine, socotind că ochiul lor a devenit duhovnicesc prin harul lui Dumnezeu, fapt pentru care imaginaţia le-a depăşit raţiunea, în timp ce creierul li s-a frământat în cap, căci şi-au forţat peste măsură puterile şi capacităţile sufletului şi trupului. Apoi, din cauza slăbiciunii creierului, aceştia cred că aud sunete şi cântece minunate; dar asta este doar o fantezie a creierului tulburat; iar omul aflat în acestă stare de exaltare crede că aude şi vede ceea ce niciun alt om nu este capabil; însă totul este doar deşertăciune şi închipuire, ori poate o lucrare a vrăjmaşului rău, care îi gâdilă auzul cu astfel de sunete prefăcute.

Căci dacă un om îşi închipuie ceva atunci când lucrează, lăsându-se astfel pradă imaginaţiei nechibzuite, ca şi cum s-ar afla într-o stare de agitaţie mentală, şi dacă nu este controlat sau condus de harul divin, şi nici mângâiat de tăria duhovnicească, atunci diavolul va intra înăuntru şi prin închipuirile sale mincinoase, prin sunetele sale false, şi prin dulceaţa sa iluzorie va amăgi sufletul omului.

De pe aceste baze mincinoase răsar greşelile, ereziile, falsele profeţii, presupunerile, raţionamentele false, blasfemiile, calomniile şi multe alte lucruri vătămătoare. Prin urmare, dacă vedeţi vreun om aflat pe calea spirituală, care cade într-unul din aceste păcate sau se lasă amăgit de vreunul din ele, ori poate este cuprins de o anumită frenezie, să ştiţi bine că acela nu a auzit niciodată cântecul îngerului sau sunetul divin. Căci, într-adevăr, cel ce aude cu adevărat cântecul îngerului, devine atât de înţelept, încât niciodată nu s-ar lăsa pradă imaginaţiei, lipsei de chibzuinţă sau lucrării diavolului.

Şi tot aşa, unii oameni simt în inima lor un fel de sunet duhovnicesc, care se manifestă sub forma unor cântece diferite; de obicei acesta este un lucru bun, dar uneori este doar o amăgire. Acest sunet este perceput astfel. Unii oameni se concentrează în inima lor doar pe numele lui Iisus, menţinându-l acolo cu străşnicie, astfel încât în scurt timp ajung să creadă că nuemle respectiv le-a adus o mare mângâiere şi o mare bunătate, aşa încât aceşti oameni socotesc că numele Lui răsună în inima lor într-un mod plăcut, ca şi cum ar fi vorba de un cântec; iar virtutea acestei plăceri este atât de mare, încât absoarbe în interior toate facultăţile sufletului. Şi băgaţi bine de seamă, cel care poate auzi acest sunet şi care poate percepe în mod real această bunătate în inima lui este omul lui Dumnezeu; aşa că atâta timp cât este smerit, nu va fi amăgit niciodată. Însă acesta nu este cântecul îngerului; ci este un cântec al sufletului, apărut în virtutea numelui şi datorită atingerii îngerului cel bun. Căci atunci când sufletul se oferă cu adevărat lui Iisus şi îşi pune smerit încrederea şi speranţa în El, păstrânduL în minte cu sârguinţă, Domnul nostru Iisus, atunci când va voi, va curăţa pasiunile sufletului şi îl va umple şi îl va hrăni cu bunătatea Lui însuşi, făcând ca numele Său în suflet să fie dulce ca mierea, şi ca un cântec, şi ca orice lucru plăcut; de aceea, sufletul va striga tot mai mult, *Iisus*, *Iisus*. Şi găseşte mângâiere nu doar în acest lucru, ci şi în psalmii şi cântecele de slavă, precum şi în imnurile Sfintei Biserici, pe care inima le cântă cu bunătate, cu devotament şi de bunăvoie, fără niciun fel de efort al sufletului şi fără niciun fel de amărăciune, pe notele prescrise de Sfânta Biserică. Acesta este un lucru bun şi un dar al lui Dumnezeu, căci substanţa acestei trăiri o reprezintă iubirea pentru Iisus, care este hrănită şi luminată de astfel de cântece. Totuşi, chiar şi atunci când ajunge la o astfel de simţire, sufletul poate fi amăgit de gloria deşartă; nu atunci când simţirea îi cântă lui Iisus şi când îl iubeşte pe Iisus datorită bunătăţii Sale, ci după aceea, când se opreşte şi când inima se răceşte în privinţa iubirii pentru Iisus, astfel încât este cuprinsă de o slavă deşartă. Iar unii sunt amăgiţi în felul acesta: căci aud că este bine să aibă în minte numele lui Iisus sau orice alt cuvânt bun al lui Dumnezeu; iar apoi îşi vor sili inima peste măsură cu acel nume, obişnuindu-se să îl poarte mereu în minte; însă cu toate acestea nu vor simţi bunătatea în sufletul lor, şi nici nu le va apărea în raţiune lumina cunoaşterii, ci doar un gând abstract în legătură cu Dumnezeu, sau cu Iisus, sau cu Maria, sau cu un alt cuvânt bun. Aici poate interveni amăgirea, nu pentru că este ceva rău să îl aibă pe Iisus în minte în felul acesta, ci pentru că s-ar putea să ia drept prezenţă a Domnului ceva ce reprezintă de fapt propria lor lucrare. Pentru că trebuie să ştiţi că o minte goală sau o imaginaţie care este goală de Iisus sau de orice alt lucru duhovnicesc, o simţire lipsită de iubire sau o raţiune fără lumina cunoaşterii nu reprezintă altceva decât o formă de orbire şi un mod de a se amăgi singur dacă omul crede că vede mai mult decât este cazul. Prin urmare, susţin cu tărie că trebuie să fie smerit în simţire şi să aibă mintea liberă de orice lucru, până când, din obişnuinţă şi folosindu-şi această minte, va putea simţi în sufletul său focul iubirii şi va putea vedea în minte lumina cunoaşterii. Iată, v-am spus astfel câteva din lucrurile pe care le ştiu; nu afirm că este suficient, şi nici că acesta este tot adevărul în această privinţă. Însă dacă voi credeţi altceva, ori dacă cineva poate argumenta împotrivă, eu mă retrag şi îi las locul; mă mulţumesc să trăiesc cu precădere în adevăr, şi nu în simţire.

Încheiere.

V.

ÎN CONTINUARE VOM PREZENTA UN TRATAT INTITULAT EPISTOLA RUGĂCIUNII

Prieten duhovnicesc întru Dumnezeu, referitor la ce mă întrebi, adică la cum trebuie să îţi stăpâneşti inima atunci când te rogi, îţi voi răspunde pe măsura puterilor mele. Şi aş spune că la începutul rugăciunii tale trebuie să fii extrem de grăbit, indiferent despre ce rugăciune este vorba, dacă este lungă sau scurtă, ca în felul acesta să aduci pe deplin la cunoştinţa inimii tale, fără niciun fel de născocire, faptul că la sfârşitul acestei rugăciuni vei muri. Şi bagă bine de seamă, că nu îţi spun un lucru amăgitor, şi iată de ce; căci, într-adevăr, niciun un om de pe acest pământ nu ar îndrăzni să spună ceva împotrivă, adică să afirme că vei trăi mai mult decât ţine această rugăciune. Prin urmare, te sfătuiesc să ai mare grijă ce faci. Căci dacă o vei practica, vei vedea atât imaginea generală a răutăţii tale, cât şi această imagine particulară a timpului scurt pe care îl ai la dispoziţie pentru a te îndrepta, iar asta îţi va strecura în inimă o groază de nedescris. Şi vei simţi această teamă cuibărită în inima ta, iar dacă (Doamne fereşte!) îţi vei vei amăgi inima ta de carne, oarbă şi ipocrită, cu lucruri deşarte şi mincinoase, atunci vei avea mai mult de trăit. Dar cu toate că s-ar putea să trăieşti mai mult, vei păstra mereu în inima ta lucruri deşarte şi amăgitoare. Căci adevărul în această privinţă se află doar la Dumnezeu, pe când în tine nu există decât o supunere oarbă în faţa voinţei Sale, pentru că nu poţi fi sigur de niciun moment, întrucât acesta dispare cât ai clipi din ochi. Aşa că roagă-te cu înţelepciune, aşa cum ne îndeamnă profetul atunci când spune într-unul din psalmi: *Psallite safienter* (n.t. Psalmul 46:8 – „Cântaţi o cântare înţeleaptă"); şi ai grijă să dobândeşti mai întâi această lucrare a fricii. Căci acelaşi profet spune într-un alt psalm: *Initium safientiae timor Domini* (n.t. Psalmul 110:10); adică: „Începutul înţelepciunii este frica de Domnul Dumnezeu". Însă nu există siguranţă deplină bazată doar pe teamă, adică pe frica de a te duce la fund din cauza greutăţii, aşa că acest prim pas trebuie urmat de altul. Aşadar, trebuie să te gândeşti necurmat că dacă vei putea, prin harul lui Dumnezeu, să rosteşti cuvintele acelei rugăciuni şi să ajungi până la final, sau dacă vei muri înainte să o sfârşeşti, vei face ceea ce trebuie făcut, căci în felul acesta Dumnezeu îţi va accepta rugăciunea, considerând-o un semn de îndreptare şi de pocăinţă pentru toate păcatele pe care le-ai comis de la începutul vieţii tale şi până în momentul acela. Iată ce vreau să spun: stai în picioare, aşa cum ai stat şi altădată, după putinţa şi înţelegerea ta, respectând ritualul obişnuit instituit de Sfânta Biserică în privinţa spovedaniei; căci această mică rugăciune, oricât ar fi de scurtă, va fi primită de Dumnezeu spre mântuirea ta, în cazul în care vei muri, sau spre sporirea desăvârşirii tale, dacă vei continua să trăieşti. Aceasta este bunătatea lui Dumnezeu, cel care, după cum spune profetul, nu părăseşte pe niciunul dintre aceia care cred în El şi vor să se îndrepte; iar toată această îndreptare presupune două aspecte, renunţarea la rău şi înfăptuirea binelui; însă acestea două nu sunt cu nimic mai uşoare decât lucrările duhovniceşti pomenite mai devreme. Căci oare ce poate scoate mai grabnic din suflet apetenţa pentru păcat, decât lucrarea adevărată a fricii de moarte? Şi ce poate mişca un suflet mai mult, făcându-l să lucreze binele, decât speranţa în mila şi bunătatea lui Dumnezeu, la care se ajunge prin această a doua intenţie? Pentru că atunci când simţirea duhovnicească a acestei a doua intenţii se combină cu prima, vei putea fi sigur că ai dobândit un toiag al speranţei, pe care să te sprijini pentru a face numai fapte bune. Şi cu acest toiag vei putea urca pe muntele înalt al desăvârşirii, adică spre iubirea desăvârşită a lui Dumnezeu; chiar dacă tot acest început este nedesăvârşit, aşa cum vei afla mai pe urmă. Iar această imagine generală pe care o ai referitoare la mila şi bunătatea lui Dumnezeu, precum şi această experienţă specială prin care treci în legătură cu mila şi bunătatea Sa, căci acceptă acest mic serviciu pentru o nepăsare atât de lungă, ca şi cum s-ar produce o îndreptare completă a acestei extraordinare nepăsări (cum am spus mai devreme), te vor face să simţi un puternic impuls de iubire faţă de El, pentru că este atât de milostiv şi de bun cu tine; aşa că toiagul tău,

care este speranţa, te va susţine în clipa rugăciunii, cu condiţia să o practici aşa cum ţi-am spus. Experienţa duhovnicească referitoare la această lucrare constă în ataşamentul pe care omul îl are faţă de Dumnezeu atunci când se roagă, ca urmare a fricii sale şi a acestei iubiri care freamătă în el, şi care pătrunde în inima lui prin intermediul paşilor duhovniceşti pe care îi face cu ajutorul acestui toiag al speranţei, despre care am amintit mai devreme. Iată de ce evlavia nu este nimic altceva decât frică şi iubire puse laolaltă şi amestecate cu toiagul speranţei. Şi eu cred că o dovadă a acestui lucru este devoţiunea; căci devoţiunea nu este nimic altceva, aşa cum a spus doctorul Thomas, decât o disponibilitate a voinţei omului de a face acele lucruri prin care poate să îl slujească pe Dumnezeu. Şi fiecare om reprezintă o astfel de dovadă, pentru că cel ce-I slujeşte lui Dumnezeu în felul acesta, simte cât de pregătită îi este voinţa în această privinţă. Şi eu cred că Sfântul Bernard este de acord cu această lucrare atunci când spune că toate lucrurile trebuie făcute repede şi cu dragă inimă. Iată şi de ce: repede din cauza fricii, şi cu dragă inimă datorită speranţei şi încrederii pe care o are în milostenia Lui. [Şi ce ar mai fi de spus? Cu siguranţă că mai degrabă aş vrea să persiste într-o astfel de lucrare, chiar dacă nu a făcut niciodată penitenţă trupească în această viaţă, ci doar ispăşirile care îi sunt prescrise de Sfânta Biserică, decât să facă ceea ce au făcut toţi penitenţii de la începutul lumii şi până în ziua de azi, care însă nu au pus în practică această lucrare. Nu vreau să spun că simpla cugetare la aceste două sentimente este atât de rodnică; ci că omul care dă curs acestor două sentimente trebuie să aibă o simţire plină de evlavie, căci doar aceasta îl poate face pe om să aibă parte de acele lucruri despre care am vorbit]. Iată singurul efort care trebuie făcut, căci nu este nevoie de nimic altceva (ca omul să postească, să stea treaz, să poarte haine aspre sau să facă alte lucruri de genul acesta), căci doar asta îi place atotputernicului Dumnezeu, şi pentru asta oferă răsplată. Şi niciun suflet nu poate primi răsplată de la Dumnezeu dacă nu face asta, căci recompensa va fi întotdeauna pe măsura efortului depus. Iar toate celelalte lucruri, cum sunt postul, privegherea, îmbrăcămintea aspră şi toate celelalte, sunt folositoare doar dacă ne ajută să dobândim ceea ce ne-am propus, pentru că altfel sunt inutile. Însă uneori putem dobândi acele virtuţi şi fără ajutorul lor, dar alteori acestea ne sunt extrem de folositoare. Spun toate aceste lucruri pentru că aş vrea să ştii să le apreciezi în funcţie de valoarea pe care o au: mai mult, pe cele care sunt mai importante, şi mai puţin, pe cele care sunt neesenţiale; pentru că adesea greşim din cauza faptului că nu cunoaştem. Şi de multe ori necunoaşterea îi face pe oameni să supraevalueze importanţa exerciţiilor fizice (cum ar fi postul, privegherea, îmbrăcămintea aspră şi toate celelalte), în detrimentul practicilor spirituale îndreptate spre dobândirea virtuţilor sau a acelei simţiri pline de evlavie despre care am pomenit mai devreme. Prin urmare, voi mai spune câteva lucuri referitor la răsplată şi la valoarea acestei simţiri pline de evlavie, pentru ca în felul acesta să devii mai iscusit în această lucrare decât eşti în momentul de faţă.

Toată această modalitate de a lucra pentru dobândirea simţirii pline de evlavie, atunci când este susţinută de cele două sentimente de teamă şi de speranţă despre care am vorbit, poate fi asemănată cu un copac plin de fructe; căci partea copacului care se află în pământ, adică rădăcina, reprezintă teama, în timp ce speranţa este simbolizată de acea parte aflată deasupra pământului, adică trunchiul împreună cu ramurile sale. Aşa că speranţa sigură şi stabilă este trupul, în timp ce impulsul pe care aceasta îl dă oamenilor ca să lucreze iubirea reprezintă ramurile; însă acea simţire plină de evlavie simbolizează întotdeauna fructul, şi atâta timp cât fructul rămâne prins de copac, acesta va păstra mirosul crud al copacului; însă atunci când se coace şi cade de pe ram, îşi va pierde toată savoarea pe care i-o dădea copacul, devenind astfel hrana regelui [pentru că anterior era doar hrana valetului]. Acesta este momentul despre care am vorbit, când simţirea plină de evlavie îşi primeşte răsplata. Prin urmare, lucrează neîncetat ca să desprinzi acest fruct de pe copac, astfel încât să îl poţi oferi măreţului Rege al cerului; şi după ce vei face asta vei putea fi numit copilul lui Dumnezeu, căci vei ajunge să Îl iubeşti cu o dragoste curată pentru ceea ce este El însuşi şi nu pentru lucrurile Sale bune. Iată ce vreau să spun: atotputernicul Dumnezeu, în bunătatea Sa plină de har, a dat fiecărui suflet în această viaţă nenumăratele lucruri bune, care pot fi cauze suficiente şi mai mult decât suficiente pentru ca toate sufletele să Îl iubească cu întreaga minte, cu întregul duh şi cu întreaga voinţă; şi chiar dacă

ar exista, ceea ce nu este deloc posibil, vreun suflet atât de puternic, de merituos şi de inteligent încât să se asemene cu sfinţii şi îngerii din cer, care formează o singură unitate, şi chiar dacă aceste virtuţi nu i-ar veni de la Dumnezeu, şi chiar dacă Dumnezeu nu i-ar fi arătat în această viaţă niciun pic de bunătate, totuşi, acest suflet, văzând frumuseţea lui Dumnezeu şi bogăţiile Sale, ar fi răvăşit până peste poate de iubirea de Dumnezeu; iată, aşadar, ce minunat, ce plăcut, ce bun şi ce glorios este El.

O, ce lucru măreţ şi minunat este iubirea de Dumnezeu, şi cât de greu este să vorbeşti despre ea! Căci nimeni nu o poate explica altcuiva, decât folosindu-se de exemple care depăşesc nivelul de înţelegere al omului. Iată la ce mă gândesc atunci când spun că El trebuie iubit cu o iubire curată pentru El însuși, şi nu pentru lucrurile Sale bune; de aceea nici nu am vorbit prea mult despre lucrurile Sale bune (deşi tot ce am spus, am spus bine), ci mai mult despre El însuşi. Însă dacă ar trebui să vorbesc şi mai elevat despre ceea ce înţeleg eu prin desăvârşire şi prin răsplata cuvenită pentru această simţire plină de evlavie, aş spune că sufletul atins în simţirea lui de prezenţa manifestă a lui Dumnezeu, aşa cum este El în realitate, şi a cărui raţiune este luminată de raza clară a luminii veşnice, care este Dumnezeu, cu ajutorul căreia poate vedea şi percepe frumuseţea lui Dumnezeu în El însuşi, va uita în acel moment de toate lucrurile bune şi de toată bunătatea pe care Dumnezeu i-a arătat-o în această viaţă, astfel încât nu-şi va mai putea aduce aminte de nimic altceva din ce a simţit sau din ce a văzut, ci îl va iubi pe Dumnezeu pentru El însuşi. Prin urmare, cu toate că atunci când vorbim despre desăvârşire putem spune multe lucruri referitoare la marea bunătate şi la marea bunăvoinţă pe care Dumnezeu ni le-a arătat în această viaţă şi pentru care se cuvine să îl iubim; totuşi, cel ce atinge desăvârşirea supremă (asupra căreia vreau să îţi atrag atenţia în aceste rânduri) este acela care-L iubeşte pe Dumnezeu în mod desăvârşit, căci un astfel de om, temându-se să nu decadă, îl va iubi pe Dumnezeu nu pentru vreun motiv anume, ci doar pentru El însuşi; prin asta vreau să spun că iubirea curată este aceea de a-L iubi pe Dumnezeu pentru El însuşi, şi nu pentru lucrurile Sale bune. Prin urmare, urmează exemplul meu, şi fă în aşa fel încât să îndepărtezi fructul de copac, pentru a-l putea oferi Regelui ceresc, astfel încât iubirea ta să fie castă; căci dacă vei vrea să Îi oferi acest fruct cât încă e crud şi legat de copac, vei fi asemenea unei femei lipsite de castitate, care iubeşte un bărbat mai mult pentru averile pe care le are decât pentru el însuşi. Şi iată de ce vreau să faci asta; întrucât se pare că frica de moarte şi de timpul scurt pe care îl ai la dispoziţie, împreună cu speranţa pentru iertarea întregii tale nesăbuinţe, te fac să fii în slujba lui Dumnezeu în felul acesta smerit. Şi dacă aşa stau lucrurile, atunci fructul tău păstrează mirosul crud al copacului; cu toate acestea, lui Dumnezeu îi place şi aşa, însă nu îi place pe de-a-ntregul, findcă iubirea ta nu ajuns încă să fie castă.

Iubirea castă este aceea când tu nu-i ceri lui Dumnezeu nici să te scape de suferinţă, nici să îţi dea o răsplată mai mare, nici să te iubească mai mult în această viaţă; când nu râvneşti să ai parte de o revigorare a puterilor tale duhovniceşti, ca să nu te părăsească; când nu ceri nimic, ci îl vrei pe Dumnezeu doar pentru El însuşi; când nu te interesează şi când nu are nicio importanţă dacă suferi sau eşti fericit, pentru că îl ai lângă tine pe cel pe care îl iubeşti – aceasta este iubirea castă, aceasta este dragostea desăvârşită. Prin urmare, fă în aşa fel încât să desprinzi fructul de copac; adică, această simţire plină de evlavie să o desprinzi de teamă şi de speranţă; ca să îi poţi oferi lui Dumnezeu un fruct copt şi cast, care să nu aibă niciun amestec cu ceea ce se află mai prejos de El, ci doar cu ceea ce îi aparţine Lui însuşi; şi abia apoi vei fi răsplătit aşa cum ţi-am spus. Căci cei versaţi în ştiinţa divinităţii şi a iubirii de Dumnezeu ştiu foarte bine că ori de câte ori simţirea unui om se îndreaptă direct către Dumnezeu, fără niciun fel de intermediar (adică fără niciun gând care să provoace acest impuls), atunci omul respectiv va putea dobândi viaţa veşnică. Iar sufletul dispus să facă asta (adică să ofere fructul copt şi desprins de copac), poate fi ridicat la Dumnezeu de nenumărate ori în decurs de o oră, în mod brusc şi fără niciun fel de intermediar, primind astfel mai mult decât merită datorită harului divin, care este principalul factor ce provoacă bucuria. Aşa că transformă-te în interior, ca să oferi fructul copt şi desprins de copac. Totuşi, fructul prins de copac, pe care omul îl oferă necontenit ca urmare a slăbiciunii sale, aduce mântuirea; însă fructul copt şi desprins de copac, oferit lui Dumnezeu imediat şi fără

niciun fel de intermediar, reprezintă desăvârşirea. De aici îţi poţi da seama că copacul este bun, aşa că tot ce te îndemn să faci este să rupi fructul din el, ca să fii desăvârşit; prin urmare, îl pun în grădina ta, pentru că aş vrea să culegi fructul de acolo şi să i-L dai Domnului tău. Şi aş vrea să ştii în ce fel se uneşte sufletul omului cu Dumnezeu, şi cum devine una cu El în iubire şi voinţă, aşa cum a spus Sfântul Pavel *Qui adhaeret Deo unus spiritus est cum illo* (1 Corinteni 6:17); adică: „Cel ce se alipeşte de Dumnezeu", prin acea simţire plină de evlavie despre care am vorbit, „este un duh cu Dumnezeu". Adică cu toate că Dumnezeu şi el sunt două fiinţe diferite, totuşi sunt atât de uniţi în har, încât devin un singur duh; ceea ce înseamnă că sunt o singură iubire şi o singură voinţă; şi această unire nu este altceva decât căsătoria lui Dumnezeu cu sufletul, iar legătura lor nu poate fi ruptă niciodată, nici atunci când fervoarea lucrării încetează o anumită perioadă de timp; singurul lucru care îi poate despărţi este păcatul capital.

În trăirea duhovnicească a acestei uniri sufletul poate spune şi poate cânta (dacă vrea) acest cuvânt sfânt care este scris în cântările biblice: *Dilectus mens mihi et ego illi*; adică: „El este iubitul meu, iar eu sunt iubitul Lui"; de unde se înţelege că Dumnezeu se va alipi de suflet prin harul Lui, iar sufletul se va alipi de El prin iubirea lui consimţită şi prin veselia duhovnicească.

Aşa că urcă-te în acest copac, după cum ţi-am spus la început; iar când ajungi la fruct (adică la simţirea plină de evlavie, ce va rămâne veşnic în tine, cu condiţia să păstrezi şi celelalte două sentimente şi să nu te laşi amăgit de nicio minciună, după cum ţi-am spus), ia aminte la lucrarea care se săvârşeşte în tine în acel moment şi transformă-te atât cât poţi prin harul lui Dumnezeu, adică smereşte-te în faţa măreţiei Dumnezeului tău, ca lucrarea să continue în interiorul tău de la sine, şi niciun gând să nu se caţere acolo sus împreună cu tine. Şi, într-adevăr, aici se află răsplata despre care ţi-am spus, şi cu cât acest fruct va fi ţinut mai departe de copac (adică la distanţă de orice gând subit, precum şi de orice pofte şi dorinţe meschine), cu atât mai minunat va fi mirosul lui şi cu atât mai mult îi va plăcea măreţului Rege ceresc. Şi ori de câte ori vei simţi o stare de armonie şi de tihnă în lucrarea ta, aceasta înseamnă că El rupe acest fruct şi îţi dă şi ţie o parte din darul tău. Iar dacă simţi o greutate în ceea ce faci şi dacă la început îţi sileşti inima din toate puterile, asta înseamnă că fructul care atârnă de copac este încă verde, sau poate că a fost desprins abia de curând, aşa că s-ar putea să te simţi contrariat. Însă pe urmă lucrurile se vor desfăşura cu rapiditate. Căci nu ai cum să mănânci miezul dulce, dacă nu spargi mai întâi coaja dură şi dacă nu îndepărtezi cu dinţii pieliţa amară.

Însă dacă dinţii tăi sunt slabi (adică puterile tale spirituale), atunci sfatul meu este să cauţi fructe mai moi, căci chibzuinţa e mai bună decât forţa. Şi mai există un motiv pentru care am pus acest copac în grădina ta, fiindcă vreau să te urci în el. Întrucât cu toate că Dumnezeu face ceea ce doreşte, totuşi, aşa cum înţeleg eu, este imposibil ca omul să atingă desăvârşirea prin această lucrare în absenţa acestor două mijloace. Şi totuşi, desăvârşirea acestei lucrări survine brusc, fără niciun fel de mijloc. Prin urmare, eu te sfătuiesc să te foloseşti de cele două, cu toate că nu îţi aparţin, deoarece tu nu posezi nimic decât păcatul; şi să le oferi cu graţie lui Dumnezeu, după cum am fost trimis să-ţi vestesc, aşa nevrednic cum sunt; căci bagă bine de seamă, fiecare gând care te îndeamnă la bine, indiferent că vine din interior, de la îngerul tău vestitor, sau din exterior, de la vreun om trimis ca vestitor, nu este altceva decât un instrument al graţiei pe care ai primit-o, care a fost ales şi trimis de însuşi Dumnezeu ca să lucreze în sufletul tău. Acesta este motivul pentru care te sfătuiesc să te ocupi cu precădere de aceste două sentimente. Căci dacă omul este alcătuit din amestecul a două substanţe, una trupească şi alta duhovnicească, atunci el are nevoie de două mijloace diferite pentru a ajunge la desăvârşire; de aceea, la reînvierea din ziua cea din urmă aceste două substanţe se vor contopi în nemurire; aşa că în această viaţă, ambele substanţe trebuie să ajungă la desăvârşire cu ajutorul unor mijloace specifice. Iar acestea sunt frica, pentru substanţa trupească, şi speranţa, pentru cea duhovnicească. Şi cred că aşa şi este; pentru că nimic nu îndepărtează mai repede trupul de ataşamentele faţă de lucrurile pământeşti, decât teama de moarte; după cum nimic nu apropie mai degrabă simţirea unui suflet păcătos de iubirea lui Dumnezeu, decât speranţa sinceră că toată nesăbuinţa lui va fi iertată. Iată de ce ţiam prescris să urci cu ajutorul acestor două sentimente; dar dacă îngerul tău bun te va învăţa în duh, ori dacă un om te va sfătui să te foloseşti de alte două, care sunt mai potrivite

pentru tine decât acestea, poţi să-i asculţi şi să renunţi la acestea două, pentru că nu vei păţi nimic şi nimeni nu te va condamna. Însă după părerea mea (până când voi şti mai mult), eu cred că acestea îţi vor fi extrem de utile, căci după câte îmi dau seama, ele nici nu sunt chiar atât de nepotrivite felului tău de a fi. Prin urmare, dacă crezi că îţi fac bine, atunci mulţumeşte-I din inimă lui Dumnezeu, şi pentru numele lui Dumnezeu, roagă-te pentru mine. Fă asta pentru nenorocitul de mine, căci nu ştii cât de mult sufăr.

Deocamdată atât, însă vei avea parte de binecuvântarea lui Dumnezeu şi a mea. Citeşte mereu aceste lucruri, şi nu le uita; pune-te iute la încercare; fugi de orice slăbiciune şi de orice prilej de slăbiciune, în numele Domnului nostru Iisus Hristos. Amin.

Sfârşit.

VI.

ÎN CONTINUARE VOM PREZENTA O ALTĂ EPISTOLĂ FOARTE NECESARĂ REFERITOARE LA FELUL ÎN CARE TREBUIE SĂ VEGHEM ASUPRA TULBURĂRILOR SUFLETULUI

Prieten duhovnicesc întru Dumnezeu, prin voia lui Dumnezeu îţi doresc să ai parte de acelaşi har şi de aceeaşti bucurie pe care mi le doresc şi eu. Îmi ceri sfatul în privinţa tăcerii şi a vorbirii, a modului obişnuit de hrănire şi a postului, a locuirii în comun şi a vieţuirii în singurătate. Şi spui că te afli într-o mare nedumerire referitor la ceea ce trebuie să faci; căci spui că pe de-o parte ai vrea să vorbeşti, să mănânci aşa cum fac şi ceilalţi oameni, şi să locuieşti în comun. Însă pe de altă parte, ţi-e frică să rămâi tăcut, să posteşti şi să vieţuieşti în singurătate, fie pentru că nu eşti chiar atât de sfânt precum crezi, fie din cauza altor pericole; căci adesea în zilele noastre, cele mai multe pericole îi pândesc pe cei consideraţi a fi cei mai sfinţi – oameni care păstrează tăcerea, ţin post şi vieţuiesc în singurătate. Şi într-adevăr ar fi cei mai sfinţi, dacă singurul motiv al acelei tăceri, precum şi al faptului că postesc şi că vieţuiesc în singurătate ar fi harul divin; adică dacă ar face aceste lucruri de bunăvoie şi nu lear privi ca pe o suferinţă; căci altfel aceste lucruri sunt periculoase din toate punctele de vedere, pentru că este vătămător ca omul să practice aceste forme de devoţiune, şi anume să tacă sau să vorbească, să mânânce normal sau să postească, să trăiască în comun sau să vieţuiască în singurătate. Vreau să spun să-şi schimbe felul de a fi dintr-un alt motiv decât acela reprezentat de harul divin; căci aceste lucrări sunt neutre în esenţa lor, acum bune, acum rele, acum cu tine, acum împotriva ta, acum te ajută, acum te abandonează. Fiindcă s-ar putea întâmpla, că dacă ţi-ai urma impulsul pe care-l simţi, şi care te împinge la tăcere, la post sau la vieţuire în singurătate, poate că de multe ori vei sta liniştit atunci când ar trebui să vorbeşti, vei posti atunci când ar trebui să mănânci şi vei rămâne cu tine însuţi atunci când ar trebui să fii în tovărăşia altora. Sau dacă îţi place să vorbeşti ori de câte ori vrei, să mănânci aşa cum mănâncă toată lumea sau să te bucuri de compania altora, atunci poate că vei vorbi uneori atunci când va fi vremea să taci, poate că vei mânca uneori atunci când ar trebui să posteşti şi poate că vei căuta tovărăşia altora atunci când ar trebui să rămâi singur; în felul acesta, vei cădea uşor în greşeală şi vei simţi o mare tulburare, care nu va veni doar din sufletul tău, ci şi din sufletele celorlalţi. Prin urmare, pentru a fi capabil să eviţi astfel de erori, tu îmi ceri (după cum văd din scrisorile tale) două lucruri: primul este părerea mea despre tine şi despre pornirea pe care o simţi; iar celălalt este povaţa mea în privinţa acestei chestiuni şi a altora care vor veni.

Referitor la cel dintâi lucru, îţi răspund şi îţi zic că îmi este tare frică să îmi spun părerea cu privire la această problemă şi la cele care vor urma, şi asta din două motive. Primul este acesta: Nu îndrăznesc să spun ceea ce cred, pentru că nu ştiu dacă afirmaţiile mele vor fi adevărate. Iar celălalt are legătură cu starea ta interioară, cu putinţa ta vizavi de lucrurile despre care vorbeşti în scrisoare, şi cu faptul că acestea nu îmi sunt pe deplin cunoscute; aşa că dacă ţi-aş da o povaţă, ar însemna că stăpânesc toate aceste lucruri. Pentru că Apostolul spune: *Nemo novit quae sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est*; adică, „Nimeni nu ştie cele ale omului, decât duhul omului, care este în el”; şi poate că tu nu cunoşti încă cele ce se află în interiorul tău, aşa cum le vei cunoaşte de acum încolo, după ce Dumnezeu ţi le va dezvălui, după multe căderi şi ridicări. Căci nu am cunoscut niciodată vreun păcătos care să ajungă să se cunoască pe deplin pe sine însuşi, şi care să îşi înţeleagă stările interioare, dacă nu a studiat mai întâi la şcoala lui Dumnezeu, luptându-se cu numeroase ispite, căzând şi ridicându-se din nou; pentru că indiferent dacă marea este agitată de furtună, iar valurile sunt uriaşe, ori dacă vremea este bună, cu vânt uşor sau acalmie, nava trebuie să ajungă în cele din urmă la ţărm şi să intre în port; şi tot aşa, printre felurite ispite şi necazuri care se abat asupra sufletului în această viaţă curgătoare (întruchipate de furtunile şi valurile mării), pe de-o parte, şi harul şi bunătatea Duhului Sfânt,

diferitele apariţii divine, precum şi pacea sufletească (reprezentate de vremea cea bună), pe de altă parte, sufletul binecuvântat, asemenea unei nave, ajunge în cele din urmă în ţinutul statorniciei, în portul prosperităţii; iar acesta nu este altul decât cunoşterea de sine şi a tuturor stărilor sale interioare, prin care ajunge să şadă liniştit în sine însuşi, precum un rege încoronat, puternic, înţelept şi bun, care se guvernează pe sine însuşi şi care îşi stăpâneşte toate gândurile şi frământările trupeşti şi sufleteşti. Despre un astfel de om a spus înţeleptul: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum frohatus fuerit, accifiet coronam vitae quam repromisit Deus diligentibus se*: „*Fericit cel ce rezistă ispitei; pentru că acesta va lua coroana vieţii, pe care Dumnezeu a dat-o tuturor celor care Îl iubesc*". Coroana vieţii are două accepţiuni. Prima, are legătură cu înţelepciunea duhovnicească, cu chibzuinţa deplină şi cu virtutea desăvârşită, care alcătuiesc împreună coroana vieţii la care putem aspira cu ajutorul harului divin încă din această viaţă. Cealaltă accepţiune se referă la acea coroană a vieţii care nu este altceva decât bucuria eternă de care va avea parte fiecare suflet după această viaţă, în deplina fericire cerească; şi, într-adevăr, omul nu poate dobândi niciuna dintre aceste coroane, decât dacă va dovedi că a ţinut piept necazurilor şi ispitelor, aşa cum se arată în cuvintele următoare: *Quoniam cum frobatus fuerit, accipiet coronam vitae*; adică, „Va lua coroana vieţii pe baza dovezilor pe care le va înfăţişa"; după cum se mai spune (aşa cum înţeleg eu): Un păcătos confruntat cu felurite ispite, care acum cade, din cauza slăbiciunii sale, şi acum se ridică datorită graţiei divine, nu va primi de la Dumnezeu în această viaţă nici înţelepciunea duhovnicească, nici cunoaşterea sinelui său propriu şi a stărilor sale interioare, nici chibzuinţa necesară pentru a-i povăţui şi a-i învăţa pe alţii, nici virtutea desăvârşită care îl face capabil să Îl iubească pe Dumnezeu şi să-şi iubească şi fraţii. Toate acestea trei – înţelepciunea, chibzuinţa şi virtutea desăvârşită – reprezintă de fapt un sigur lucru, iar acesta poate fi numit coroana vieţii.

O coroană este alcătuită din trei elemente: primul este aurul; al doilea este reprezentat de pietrele preţioase; iar al treilea cuprinde turela în formă de floare de crin care se înalţă deasupra capului. Aurul, simbolizează înţelepciunea; pietrele preţioase, iscusinţa; iar turela în formă de floare de crin este virtutea desăvârşită. Aurul înconjoară capul, iar prin înţelepciune noi sprijinim lucrarea noastră duhovnicească din toate părţile; pietrele preţioase ne dau lumină atunci când îi privim pe oameni, iar chibzuinţa ne permite să-i învăţăm şi să-i povăţuim pe fraţii noştri; în timp ce turela în formă de floare de crin dă naştere la două ramuri, una care se dezvoltă spre dreapta şi alta care se dezvoltă spre stânga, în timp ce o a treia se ridică deasupra capului, aşa cum prin virtutea desăvârşită (care este iubirea) iau naştere din noi înşine două ramuri laterale ale iubirii, care se întind una spre dreapta, către prietenii noştri, şi alta spre stânga, adică spre vrăjmaşii pe care-i avem, în timp ce o ramură se îndreaptă spre Dumnezeu, fiind mai presus de înţelegerea oamenilor şi reprezentând capul sufletului. Aceasta este coroana vieţii pe care prin harul divin o putem dobândi chiar în această viaţă; prin urmare, du bătălia ta în linişte şi rabdă cu smerenie atacul ispitelor, ca să te dovedeşti a fi vrednic. Şi astfel vei putea lua una din cele două coroane, ori poate chiar pe amândouă, pe cea din această viaţă şi pe cea din viaţa de apoi; pentru că cel care o ia pe cea de aici, poate fi sigur că o va dobândi şi pe cealaltă; dar cu toate acestea, sunt mulţi care au demonstrat că sunt vrednici aici, şi totuşi nu au dobândit coroana din această viaţă. Însă (dacă vor continua să facă voia Domnului nostru necontenit şi cu răbdare) vor deveni cu totul vrednici de a primi coroana cealaltă, care aparţine fericirii cereşti. Tu crezi că este bine să dobândeşti coroana de aici; da, însă prin graţia divină va trebui să fii cât mai smerit, căci pe lângă coroana de dincolo aceasta este precum un lucru valoros într-o lume plină cu aur. Iată ce am de spus pentru a te mângâia şi a te întări în bătălia duhovnicească pe care o duci având credinţă în Dumnezeu; şi spun toate aceste lucruri pentru a te face să vezi cât de departe eşti de adevărata cunoaştere a stării tale interioare, şi pentru a te preveni să nu cedezi în faţa impulsurilor inimii tale tinere şi să nu te laşi târât de ele, căci mi-e teamă că vei fi amăgit.

Spun toate aceste lucruri pentru a-ţi arăta ce gândesc despre tine şi despre agitaţia ta, fiindcă m-ai întrebat; întrucât eu cred că eşti pe deplin predispus la asemenea porniri neaşteptate şi de-a dreptul nerăbdător să te agăţi de ele atunci când îşi vor face apariţia; iar

acest lucru este extrem de periculos. Nu spun că această disponibilitate şi această lăcomie care se află în tine, sau în oricine altcineva asemenea ţie, prin faptul că sunt priculoase înseamnă că sunt şi rele; nu, nu spun asta, Doamne fereşte să înţelegi în felul acesta; ci spun că în această viaţă există lucruri bune şi lucruri desăvârşite, da, atât de desăvârşite pe cât pot fi în această viaţă; vreau să spun că dacă un suflet are această înclinaţie, atunci acesta va lucra zi și noapte, smerindu-se în faţa lui Dumnezeu şi a poveţei bune, ridicându-se cu putere şi martirizându-se, mobilizându-şi raţiunea şi voinţa, astfel încât să nu se lase pradă unor astfel de emoţii, oricât ar părea de plăcute, de măreţe sau de sfinte; însă pentru a putea face asta va trebui să aibă sprijinul unor învăţători duhovniceşti, şi mă refer aici la cei ce vieţuiesc de mult în singurătate. Un astfel de suflet, care persevereazǎ în smerenie, poate dobândi meritul ca prin harul lui Dumnezeu şi prin experienţa dobândită în această bătălie duhovnicească purtată cu sine însuşi să aibă parte de coroana vieţii despre care am amintit deja. Dar pe cât este benefic pentru acest suflet smerit să facă lucrurile bune despre care am vorbit, pe atât de periculos este ca un alt suflet să se lase pradă deîndată şi fără niciun fel de povaţă acestor impulsuri lacome ale inimii, de bunăvoie şi fără prea multă cugetare; aşa că, pentru numele lui Dumnezeu, păzeşte-te de o astfel de înclinaţie (despre care vorbesc), chiar dacă aceasta este prezentă în fiinţa ta. Şi smereşte-te necurmat prin rugăciune şi ascultând povaţa. Învinge-ţi pornirile şi voinţa atunci când eşti cuprins pe neaşteptate de o astfel de agitaţie, şi nu te lăsa purtat de ele cu uşurinţă până când nu înţelegi de unde vin şi dacă îţi sunt utile sau nu.

Şi referitor la aceaste frământări şi emoţii despre care îmi ceri părerea şi povaţa, îţi spun că eu le privesc cu neîncredere, întrucât socotesc că acestea nu sunt altceva decât nişte apucături de maimuţă. Pentru că oamenii obişnuiesc să spună că maimuţa imită ceea ce vede că fac alţii; să mă ierţi, rogu-te, dacă presupunerea mea este falsă. Cu toate acestea, iubirea pe care o am pentru sufletul tău mă face să-ţi aduc în atenţie exemplul unui frate duhovnicesc de-al tău şi de-al meu, care a fost frământat de aceleaşi porniri, şi anume de a păstra tăcerea, de a posti îndelung şi de a vieţui în deplină singurătate; dar a făcut aceste lucruri asemenea unei maimuţe care îi imită pe alţii, după cum mi-a mărturisit mult mai târziu, atunci când a reuşit să se controleze pe sine însuşi şi să îşi stăpânească pornirile. Căci, spunea el, văzuse un om în ţara lui, care păstra o adâncă tăcere, postea şi vieţuia în singurătate; şi cu siguranţă îţi spun, adevăratele porniri ale omului, pe care el le simte în sine însuşi, sunt acelea care provin din harul lui Dumnezeu şi nicidecum acelea pe care le vedem la alţii sau despre care auzim vorbindu-se – aşa că cele despre care am pomenit aici fac parte din categoria maimuţărelilor. Prin urmare, păzeşte-te şi cercetează-ţi bine pornirile şi află de unde vin; căci doar Dumnezeu ştie dacă aceste porniri vin din interior, prin harul divin, sau din exterior, fiind doar nişte apucături de maimuţă. Totuşi, ţi-aş putea spune ceva care să te ajute să te fereşti de pericole: ai grijă să nu devii o maimuţă, adică fii atent la înclinaţiile tale către tăcere sau către vorbărie, către post sau către mâncare, către singurătate sau către tovărăşia altora, ca să îţi dai seama dacă acestea provin din marea ta iubire şi evlavie duhovnicească sau dacă nu cumva au intrat în tine de afară, prin simţurile tale trupeşti, adică prin urechile şi prin ochii tăi. Pentru că, aşa cum spune limpede Ieremia, prin aceste ferestre intră moartea: *Mors intrat per fenestras* (Ieremia 9:21). Iar acest lucru, chiar dacă pare puţin, este totuşi suficient pentru a-ţi da un răspuns la ceea ce m-ai întrebat mai întâi, adică care este părerea mea despre tine şi despre acele porniri sufleteşti despre care îmi vorbeşti în scrisoarea ta.

În privinţa celui de-al doilea lucru, adică referitor la faptul că îmi ceri povaţa în această chestiune şi în altele care ar putea să apară, îl implor pe atotputernicul Iisus (care este numit îngerul poveţei înţelepte) să se milostivească şi să îţi fie povăţuitor şi mângâietor în toate nenorocirile şi nevoile tale, şi să îmi poruncească prin puterea înţelepciunii Sale să pot răspunde, atât cât pot, încrederii pe care inima ta o are în mine mai presus de alţii, cu toate că eu nu sunt altceva decât un biet ignorant, nevrednic să te învăţ pe tine sau pe oricare altul, din cauza puţinătăţii harului şi a lipsei puterii mele de convingere. Însă chiar dacă sunt ignorant, totuşi voi spune ceva, răspunzând dorinţei tale prin puţina mea putere de convingere, cu credinţă în Dumnezeu şi în faptul că harul Lui te va învăţa ceea ce nu poţi pricepe singur sau cu ajutorul

bisericii. Tu ştii foarte bine că nici tăcerea, nici vorbirea, nici postul, nici mâncarea, nici singurătatea şi nici tovărăşia nu reprezintă adevăratul scop al dorinţei noastre; ci pentru unii oameni (dar nu pentru toţi) acestea sunt doar mijloace prin care pot să-şi atingă scopul, cu condiţia să fie folosite în mod legitim şi cu multă chibzuinţă, căci altfel ele mai mult încurcă decât ajută. Prin urmare, în momentul de faţă, eu nu te sfătuiesc nici să vorbeşti continuu, nici să rămâi tot timpul tăcut, nici să mănânci oricât de mult, nici să posteşti fără măsură, nici să stai mereu în compania altora, dar nici să rămâi complet singur; căci nimic din toate acestea nu te va duce la desăvârşire. Însă pot să îţi dau această povaţă cu caracter general, şi anume să îţi ţii sub control toate aceste porniri, precum şi altele similare; pentru că întotdeauna există două lucruri contrare, aşa cum sunt tăcerea şi vorbirea, postul şi hrănirea, singurătatea şi tovărăşia, religia creştină obişnuită şi practicile feluritelor frăţii, precum şi multe alte asemenea lucruri care nu sunt altceva decât lucrări ale naturii şi ale oamenilor. Căci natura omului tău exterior este cea care te face acum să vorbeşti şi acum să taci, acum să mănânci şi acum să posteşti, acum să fii în tovărăşia altora şi acum să fii singur, acum să faci ceea ce fac toţi şi acum să te comporţi aşa cum vrei tu; fiindcă doar tu eşti acela care simţi când aceste lucruri te pot ajuta grabnic să îţi hrăneşti graţia divină care lucrează în sufletul tău; dar dacă (Doamne fereşte!), tu sau altcineva aţi fi atât de destrăbălaţi şi de orbi la ispitele diavolului care acţionează în miezul zilei, încât să vă legaţi prin vreun legământ strâmb de astfel de lucruri, ca şi cum aţi depune un jurământ sfânt, veţi distruge complet şi definitiv libertatea lui Hristos, acea sfinţenie suverană de care putem avea parte în viaţa aceasta sau în altă viaţă, după cum mărturiseşte Sfântul Pavel, care spune următoarele: *Ubi spiritus Domini, ihi libertas*; adică, „Unde este Duhul Domnului, acolo este libertate" (2 Corinteni 3:17). În plus, atunci când vei vedea că toate aceste lucrări pot fi atât bune, cât şi rele, te rog să renunţi la amândouă, căci este foarte uşor să faci asta dacă vei fi smerit şi dacă vei renunţa să priveşti cu curiozitate şi să cauţi să pricepi care dintre ele este mai bună. Şi iată ce trebuie să faci: pune un lucru într-o parte, iar pe celălalt în partea opusă, şi alege apoi lucrul care se află ascuns între cele două; căci dacă alegi acel lucru vei avea libertatea de spirit de a te folosi de celelalte sau de a renunţa la ele, fără a păcătui în vreun fel.

Însă acum mă vei întreba ce este acel lucru. Îţi voi spune la ce mă refer: este vorba de Dumnezeu; şi dacă vrei să taci, pentru El trebuie să taci; şi dacă vrei să vorbeşti, pentru El trebuie să vobeşti; şi dacă vrei să posteşti, pentru El trebuie să posteşti; şi dacă vrei să mănânci, pentru El trebuie să mănânci; şi dacă vrei să fii singur, pentru El trebuie să fii singur; şi dacă vrei să fii în tovărăşia altora, pentru El trebuie să fii în tovărăşia altora. Şi aşa mai departe cu toate celelalte lucruri, oricare ar fi ele. Pentru că tăcerea nu este Dumnezeu, dar nici vorbirea nu este Dumnezeu; postul nu este Dumnezeu, dar nici mâncatul nu este Dumnezeu; singurătatea nu este Dumnezeu, dar nici tovărăşia nu este Dumnezeu; şi la fel stau lucrurile cu toate celelalte elemente contrare. Căci El este ascuns între ele, însă nu poate fi găsit prin nicio lucrare a sufletului tău, ci numai prin iubirea inimii tale. Pentru că El nu poate fi cunoscut prin raţiune, nu poate fi dobândit prin cugetare şi nici cuprins prin înţelegere; ci El poate fi iubit şi ales prin minunata şi adevărata voinţă a inimii tale. Alege-L pe El, şi atunci vei vorbi în tăcere, vei tăcea într-un mod grăitor, vei mânca postind, vei posti mâncând, şi aşa mai departe. Aşa o alegere minunată a lui Dumnezeu, şi aşa o căutare a Lui plină de înţelepciune şi impulsionată de adevărata voinţă a unei inimi curate, înseamnă să renunţăm la ambele extreme atunci când vin să împungă vederea noastră duhovnicească; iată calea cea mai minunată prin care putem ajunge la Dumnezeu în această viaţă. Şi mă refer aici la sufletul contemplativ; da, cu toate că un astfel de suflet nu poate vedea nimic cu ochiul duhovnicesc al raţiunii; căci dacă Dumnezeu ajunge să fie iubirea ta, raţiunea ta de a exista şi alegerea inimii tale, al cărei punct central este, toate aceste lucruri vor fi suficiente în această viaţă (cu toate că nu vei reuşi să Îl vezi niciodată cu ochii raţiunii tale). O astfel de tragere oarbă la ţintă cu săgeata ascuţită a iubirii tale nu poate niciodată să dea greş, pentru că ţinta este Dumnezeu, aşa cum El însuşi spune în cartea iubirii, unde vorbeşte unui suflet îndurerat, spunându-i: *Vulnerasti cor meum, soror mea, arnica mea, et sponsa mea, vulnerasti cor meum, in uno oculorum tuorum*; adică, „*Mi-ai rănit inima, sora mea, iubita mea, mireasa mea, mi-ai rănit inima numai cu o privire a ochilor tăi*" (*Cântatea Cântărilor*

4:9).

Sufletul are doi ochi:

Raţiunea şi *Iubirea*. De aceea, putem vedea cât de puternic, de înţelept şi de bun este El în creaturile Sale, dar nu în El însuşi; însă ori de câte ori raţiunea slăbeşte, va trebui să doreşti, să iubeşti, să trăieşti, să înveţi şi să te bucuri, căci doar prin iubire Îl putem simţi, Îl putem găsi şi Îl putem percepe în Sine însuşi. Căci această iubire este un ochi minunat, iar despre sufletul iubitor Domnul nostru spune: „Mi-ai rănit inima cu privirea ochilor tăi"; adică, iubirea este oarbă în privinţa multor lucruri, şi ea vede doar lucrul pe care îl caută, aşa că îl va găsi şi îl va simţi, ajungând ca o săgeată la ţintă; şi va face asta cu mult mai repede decât dacă s-ar îndrepta în mai multe direcţii, aşa cum se întâmplă atunci când raţiunea aleargă după felurite lucruri, cum sunt de pildă, tăcerea şi vorbirea, postul şi mâncarea, solitudinea şi traiul în comun, şi aşa mai departe, pentru a vedea care dintre ele este mai bun.

Aşadar, te rog să faci cum ţi-am spus, şi nu uita că există astfel de mijloace (mă refer la cele prescrise pentru a-L dobândi pe Dumnezeu); căci fiind extrem de contemplativ îţi vei atinge degrabă scopul, după care nu mai există nimic. Prin urmare, te rog (şi îi rog şi pe cei asemenea ţie) să ţii cont de cuvintele Apostolului, care spune: *Videte vocationem vestram et in ea vocatione qua vocati estis state*; adică, „Uitaţi-vă la voi care aţi fost chemaţi, şi fiecare să rămână în chemarea pe care o avea când a fost chemat" (1 Corinteni 1:26; 7:20; Efeseni 4:1).

Chemarea voastră este să fiţi cât se poate de contemplativi, aşa cum a fost Maria Magdalena. Faceţi, aşadar, cum a făcut şi Maria, adică ţinta inimii voastre să fie un singur lucru: *Porro unum est necessarium*; adică, „Dar un lucru trebuie" (Luca 10:42), iar acela este Dumnezeu.

Pe El să-L ai, pe El să-L cauţi, pe El să vrei să-L iubeşti, pe El să vrei să-L atingi, pe El să te sprijini, nu pe tăcere, nu pe vorbire, nu pe post, nu pe mâncare, nu pe solitudine, nu pe vieţuirea în comun, nu pe efortul istovitor, şi nici pe cel superficial; căci uneori tăcerea e bună, însă vorbirea ar fi şi mai bună; alteori vorbirea e bună, însă tăcerea ar fi şi mai bună; şi tot aşa şi cu celelalte lucruri, cum ar fi postul, mâncatul, singurătatea sau tovărăşia; fiindcă uneori unele sunt bune, dar celelalte sunt şi mai bune, însă niciuna nu este bună tot timpul. Prin urmare, lasă ca ce e bun să fie bun, iar ce e mai bun să fie mai bun, pentru că ambele vor slăbi şi vor avea un sfârşit; iar tu alege ceea ce este cel mai bun, aşa cum a făcut şi Maria, oglinda ta, pentru că acela nu va slăbi niciodată: *Maria (inquit optimus) optimam partem elegit quae non auferetur ab ea* (n.t. Maria partea cea mai bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea – Luca 10:42). Pentru că cel mai bun este atotputernicul Iisus, şi El a zis că Maria, care îi întruchipează pe toţi contemplativii, şi-a ales partea cea mai bună, care nu se va lua niciodată de la ea; prin urmare, te rog să faci ca Maria, renunţă la ceea ce este bun şi la ceea ce este mai bun şi alege ceea ce este cel mai bun. Nu te preocupa de lucruri ca acestea: tăcere şi vorbire, post şi mâncare, solitudine şi tovărăşie, precum şi de toate celelalte; aşa că nu le da nicio atenţie; tu nu ştii ce înseamnă acestea, iar eu te rog să nu râvneşti să afli; prin urmare, dacă vreodată te vei gândi la ele sau vei vorbi despre ele, atunci gândeşte şi spune că acestea sunt nişte lucruri mărețe şi vrednice de desăvârşire, căci a dori să ştii cum să vorbeşti, cum să taci, cum să posteşti, cum să mănânci, cum să rămâi singur şi cum să stai în tovărăşia altora, arată că bietul de tine dai semne de nebunie încercând să te apropii de o asemenea desăvârşire. Căci noi putem să vorbim, să stăm tăcuţi, să mâncăm, să postim, să stăm singuri şi să fim în tovărăşia altora, însă nu putem şti cum să facem toate aceste lucruri decât cu ajutorul harului divin. Şi, fără îndoială, un asemenea har nu poate fi dobândit doar prin tăcere, prin post sau prin vieţuirea solitară despre care vorbeşti, pentru că toate acestea vin din exterior, întrucât tu ai văzut oameni care fac aşa ceva, sau ai auzit despre ei. Însă dacă vei dobândi vreodată acest har, el va veni din lăuntrul tău, de la Dumnezeu, căci pe El te-ai sprijinit zile în şir cu toată dragostea inimii tale, eliberându-ţi vederea duhovnicească de priveliştea tuturor lucrurilor care se află sub El; chiar dacă unii oameni cred că aceste lucruri pe care eu te îndemn să le eviţi reprezintă nişte mijloace onorabile pentru a-L dobândi pe Dumnezeu. Da, tu spune ce spun oamenii, dar fă aşa cum îţi spun eu, şi lasă lucrurile să vorbească de la sine. Căci cel care vrea să-şi atingă repede scopul său duhovnicesc nu are nevoie de alte mijloace decât de mintea bunului Dumnezeu şi de impulsul smerit al iubirii veşnice; prin aceste mijloace omul îl

poate dobândi pe Dumnezeu. Căci dacă îţi menţii tot acel impuls de iubire pe care harul divin te face să-l simţi în inima ta, şi dacă nu-ţi risipeşti eforturile tale duhovniceşti, atunci vei ajunge să simţi foarte bine când să vorbeşti şi când să taci, pentru că această iubire te va călăuzi discret şi fără greş toată viaţa ta, învăţându-te în ascuns şi cu multă chibzuinţă când să faci şi când să nu faci aceste lucruri. Deoarece dacă o vei putea menţine necurmat cu ajutorul harului divin, atunci vei şti când este bine să vorbeşti, să mănânci, să stai în tovărăşia altora sau să faci alte asemenea lucruri care aparţin adevăratei tradiţii creştine, căci ea te va îmboldi cu blândeţe să vorbeşti ori să te comporţi într-un anumit fel. Iar dacă nu vei face ceea ce îţi spune, atunci te va înţepa în inimă ca un ghimpe şi îţi va provoca o mare durere, şi nu te va lăsa în pace până când nu îi vei da ascultare. Şi tot aşa, dacă vorbeşti sau dacă faci alte lucruri, când ar fi mai bine să taci sau să faci altceva, de exemplu să rămâi singur în loc să stai în tovărăşia altora, să posteşti în loc să mănânci, ori să faci alte lucruri care presupun să te îndepărtezi de ceilalţi, ea te va împinge în direcţia cea bună; aşadar, printr-o astfel de pornire oarbă de iubire de Dumnezeu, sufletul contemplativ va ajunge degrabă la acel har al chibzuinţei prin care să ştie când să vorbească, când să tacă, când să mănânce, când să postească, când să stea în tovărăşia altora, când să rămână singur, şi aşa mai departe, adică când să facă acele lucruri despre care vorbeşti, impulsionat fiind de minte şi de voinţă ori de exemplul altor oameni. Pentru că cel ce va face asemenea lucrări în absenţa harului divin se va expune unei suferinţe trecătoare fără niciun folos; şi la fel se întâmplă şi în cazul persoanelor religioase, cărora li s-a poruncit să facă penitenţă, pentru că folosul lor vine din ascultare, nu din nevoia interioară de a face aceste lucruri; aşa că toţi vor avea parte de suferinţă. Dar cât de minunat este să îl iubeşti pe Dumnezeu! Pentru că prin El te vei bucura de o linişte extraordinară, de o pace duhovnicească adevărată, precum şi de o odihnă onorabilă şi eternă. Prin urmare, când vrei să vorbeşti, vorbeşte, când vrei să pleci, pleacă, când vrei să mănânci, mănâncă, când vrei să posteşti, posteşte, când vrei să fii în compania oamenilor, rămâi cu ei, când vrei să fii singur, îndepărtează-te de toţi, dar lasă-te călăuzit în tot ce faci de Dumnezeu şi de harul divin. Cine vrea să postească, să postească, cine vrea să stea singur, să stea singur, cine vrea să tacă, să tacă, dar să îl aibă în inima lui pe Dumnezeu, căci El nu amăgeşte pe nimeni; pentru că tăcerea şi vorbirea, solitudinea şi tovărăşia, postul şi consumul de hrană te pot induce în eroare. Iar dacă auzi de un om care vorbeşte, sau de unul care stă tăcut, sau de unul care mănâncă, sau de unul care posteşte, sau de unul care trăieşte în compania altora, sau de unul care vieţuieşte în singurătate, să gândeşti şi să îţi spui în sinea ta că aceştia fac ceea ce trebuie, în măsura în care nu dau semne evidente că nu ştiu ce fac. Însă ai grijă ca tu să nu faci ca ei (vreau să spun să nu îi imiţi), ca nu cumva să te comporţi ca o maimuţă; pentru că s-ar putea nici să nu poţi face ca ei, nici să nu fii atât de silitor. Aşa că nu te lua după alţii, ci lucrează în felul tău propriu, dacă ştii ce trebuie făcut. Însă până când vei ajunge să ştii ce trebuie să faci, lucrează respectând poveţele celor care se cunosc pe ei înşişi, însă nu imita practicile lor; căci rolul acestor oameni este doar acela de a povăţui. Cred că în felul acesta am răspuns îndeajuns la scrisoarea ta; harul lui Dumnezeu să fie veşnic cu tine, în numele lui Iisus. Amin.

Sfâşitul epistolei.

VII.

ÎN CONTINUARE VOM PREZENTA UN TRATAT PLIN DE PIOŞENIE REFERITOR LA MODUL ÎN CARE POT FI DEOSEBITE DUHURILE, CARE POATE FI EXTREM DE UTIL CELOR CARE DUC O VIAŢĂ DUHOVNICEASCĂ

Întrucât există felurite tipuri de duhuri este necesar să le cunoaştem foarte bine; căci Sfântul Apostol Ioan ne-a învăţat să nu dăm crezare oricărui duh (Întâia Epistolă a lui Ioan 4:1-6). Însă unii spun că putinţa duhovnicească a oamenilor este mică, aşa că cel ce vorbeşte în inima lor este duhul lor propriu. Că nu aşa stau lucrurile ne mărturiseşte chiar Sfânta Scriptură, pentru că profetul David spune, „*Auzi-voi nu ce grăiesc eu, ci ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu*” (Psalmul 84:8); iar un alt profet a zis că i-a vorbit un înger (Zaharia 1:9-17). Şi tot aşa, ni se spune în psalm că duhurile rele trimit oamenilor gânduri nesăbuite; de asemenea, Apostolul Pavel arată deschis că există un duh rău al cărnii, căci el spune că unii oameni se îngâmfă zadarnic cu închipuirea lor trupească (Coloseni 2:18). Şi mai spune că există şi un duh al lumii, şi se bucură nu numai pentru el însuşi, ci şi pentru ucenicii săi, că nu au primit acel duh al lumii, ci duhul trimis de Dumnezeu, adică Duhul Sfânt (Tesaloniceni 1:2-9). Iar aceste două duhuri, cel al cărnii şi cel al lumii, sunt, ca să spunem aşa, slujitorii acelui duh blestemat, care este diavolul din iad; aşa că duhul rău este domnul duhului cărnii şi al duhului lumii. Şi indiferent care din aceste trei duhuri ne-ar vorbi, noi nu trebuie să îi dăm crezare. Pentru că altfel ne vom pierde şi sufletul şi trupul. Şi care duh vorbeşte duhului nostru vom şti după ceea ce spune; pentru că întotdeauna duhul cărnii ne va vorbi despre lucruri plăcute trupului; duhul lumii despre lucruri deşarte şi despre ambiţii personale; iar duhul rău al diavolului despre lucruri cumplite şi dureroase.

Din acest motiv, ori de câte ori suntem asaltaţi de gânduri referitoare la mâncare, la băutură, la somn, la haine moi, la plăceri senzuale şi la toate celelalte lucruri care aparţin cărnii, care ne pun inima pe jar, ca să spunem aşa, făcându-ne să tânjim după ele, este neîndoielnic că cel care ne vorbeşte este duhul cărnii. Prin urmare, cu ajutorul harului divin, va trebui să-l alungăm cât mai departe, pentru că el este vrăjmaşul nostru. Şi ori de câte ori inima noastră râvneşte la gloria deşartă a acestei lumi, aprinzând în noi dorinţa de a ni se da atenţie, de a fi favorizaţi, de a fi ţinuţi la mare cinste, de a fi consideraţi înţelepţi şi valoroşi sau de a avea o poziţie socială înaltă, asemenea gânduri, precum şi altele care îl fac pe om să îşi dorească să fie important în ochii celorlalţi, dar şi în ochii lui însuşi, îi sunt inoculate indubitabil de duhul lumii, care este un vrăjmaş mult mai periculos decât duhul cărnii şi mult mai greu de răpus. Se întâmplă adesea că aceşti doi slujitori ai diavolului spurcat, care este duhul şi prinţul mâniei şi al nesăbuinţei, pot fi alungaţi din suflet cu ajutorul harului divin şi al dispreţului duhovnicesc; însă, uneori, prin uneltirile stăpânului lor pizmaş, care nu este altul decât diavolul spurcat al iadului, aceştia se îndepărtează singuri, întrucât el vrea să se ridice cu răutate şi mânie împotriva sufletelor noastre inocente, ca să le atace cu violenţă, asemenea unui leu; iar acest lucru se întâmplă ori de câte ori simţim o pornire în inima noastră îndreptată nu către poftele cărnii, nici către bucuria deşartă a acestei lumi, ci către cârtire, invidie, suferinţă, amărăciune sufletească, durere, nerăbdare, mânie, melancolie, rea voinţă, ură, invidie şi alte asemenea lucruri care provoacă mâhnire. Aşa că vom suferi foarte tare dacă cineva va face ceva neplăcut împotriva noastră ori dacă va spune despre noi lucruri care nu sunt atât de minunate sau de plăcute cum am vrea să fie; în felul acesta, se va naşte în noi o suspiciune nefastă, care se va manifesta în exterior prin gesturi, prin privire, prin cuvinte sau prin fapte, pentru că inima noastră va fi plină de răutate; şi totul va apăsa pe umerii noştri. De aceea, va trebui să ne împotrivim unor astfel de gânduri care ne tulbură pacea inimii, şi să fugim cât mai departe de diavolul iadului, ca nu cumva să ne pierdem sufletul. Fără îndoială, aceste două categorii de gânduri, cele provocate de duhul cărnii şi cele stârnite de duhul lumii, fac tot ceea ce pot ca să ne piardă sufletul; însă mult mai periculos decât ele este duhul răului; pentru că acesta este de sine stătător, însă primele două

depind de el. Căci dacă sufletul unui om nu se va curăţa niciodată de poftele cărnii şi de gloria deşartă a acestei lumi, şi dacă va fi mereu posedat de duhul răului, mâniei şi invidiei, atunci acel suflet, neputându-se purifica, se va pierde. Însă dacă un suflet nu se va afla atât de mult sub influenţa poftelor trupeşti şi a bucuriilor deşarte ale acestei lumi, el va putea cu ajutorul harului divin să dobândească pacea inimii, aşa cum fac bunii creştini; şi cu toate că îi va fi destul de greu să facă asta (pentru că nu a scăpat complet de aceste vicii), va fi mai puţin înclinat spre pierzanie, mai ales dacă va începe să se împotrivească duhului cărnii şi duhului lumii, despre care am pomenit anterior. Prin urmare, toate poftele cărnii sunt rele, pentru că acestea ne jefuiesc sufletul, luându-ne viaţa plină de evlavie pe care o ducem; însă dorinţa pentru bucuriile deşarte ale acestei lumi este şi mai rea, căci ne răpeşte acea bucurie adevărată ce se naşte din contemplarea lucrurilor divine, care ne sunt vestite de îngerii din ceruri. Pentru că cei ce doresc să fie slăviţi şi slujiţi de către oameni aici pe pământ, trebuie mai întâi să îi slăvească şi să îi slujească la rândul lor pe îngeri printr-o contemplare duhovnicească a cerului şi a lucrurilor divine; şi vor trebui să facă asta atât cât vor trăi, deoarece contemplarea este cu mult mai bună şi mai valoroasă decât dorinţa lacomă de a fi veneraţi de către ceilalţi oameni. Iar suferinţa eu o pun pe seama duhului răului, mâniei şi invidiei, care este cel mai rău dintre toate duhurile. De ce? Pentru că el ne răpeşte lucrul cel mai de preţ pe care-l avem, iar acesta este iubirea, adică Dumnezeu. Căci omul care nu are pace şi linişte sufletească nu poate vedea priveliştea minunată a cerului, şi nu se poate bucura de măreţia păcii divine, adică de esenţa plină de har a bunului Dumnezeu. Iar David, într-unul din psalmi, depune mărturie pentru acest lucru, întrucât el spune că locul de odihnă al lui Dumnezeu se află în Sion (Psalmul 131:13-14). Prin Sion se înţelege locul păcii; iar pacea unui suflet se manifestă prin gândurile sale; şi cu siguranţă că Dumnezeu îşi va face sălaş în acel suflet ale cărui gânduri se îndreaptă spre pace. Căci iată ce îi spune El profetului: „Duhul meu se va odihni în cei smeriţi şi paşnici" (se pare că este vorba de Isaia 57:15). Aşadar, cel ce doreşte ca Dumnezeu să sălăşluiască necurmat în sine însuşi, şi care vrea să trăiască în iubire şi cu gândul la pacea dumnezeiască, care este lucrul cel mai minunat pe care-l putem contempla în această viaţă, va trebui să lupte zi şi noapte cu duhul cărnii şi cu duhul lumii, dar mai ales cu duhul răului, mâniei şi invidiei, pentru că acesta este cel mai spurcat dintre toate. Şi este bine şi util să îi cunoască şiretenia, ca să nu fie surprins de stratagemele sale. Căci, uneori, afurisitul de el, ia chipul unui înger de lumină, ca sub această mască a virtuţii să facă şi mai mult rău; totuşi, dacă vom privi cu atenţie, vom vedea că el încearcă să semene seminţele suferinţei şi ale discordiei, neavând niciun fel de legătură cu sfinţenia. Pe mulţi îi îmboldeşte la fapte de sfinţenie aflate mai presus de puterile lor, căci îi învaţă să postească, să poarte haine aspre, să se comporte într-un anumit fel ori să îi mustre pe oameni pentru greşelile lor, deşi nu au nicio calitate pentru a face asta. Aşadar, sub masca devoţiunii şi a iubirii, el îi împinge să facă toate aceste lucruri, şi încă multe altele, pentru că în realitate iubeşte neînţelegerile şi calomniile care se ivesc în urma unui astfel de comportament necuviincios. Prin urmare, dacă într-o comunitate de credincioşi există un om care face asemenea lucruri, în ochii proştilor acesta îi va face pe toţi ceilalaţi de ocară; însă în ochii omului înţelept, acesta se face singur de ocară. Dar pentru că există mai mulţi proşti decât înţelepţi, acel om va face mai mult pe placul proştilor, pentru că aceia sunt admiratorii săi; iată, aşadar, cum sunt ucise sufletele simple de către săgeţile aruncate de diavolul care se ascunde sub masca sfinţeniei şi a iubirii. Şi cât de mult ne poate înşela diavolul în felul acesta. Dar cel ce nu va ceda în faţa lui, ci se va refugia în rugăciune şi povaţă, va fi izbăvit prin harul divin de toate aceste amăgiri. Însă mă doare să spun şi mai ales să ştiu că uneori duhul nostru este copleşit de aceste trei duhuri, al cărnii, al lumii şi al diavolului, fiind pus astfel în pericol, căci va deveni robul şi slujitorul lor. Pentru că va suferi o mare tulburare şi se va pierde pe sine însuşi, ceea ce-l va face să se pună în slujba celor trei duhuri. Iar lucrul acesta se întâmplă dacă cedează în faţa lor atunci când vin, şi dacă acceptă să facă ceea ce-i cer, aşa că în cele din urmă va ajunge atât de carnal, atât de lumesc, atât de invidios, atât de rău şi atât de capricios, încât nu va mai fi nevoie să fie îmboldit de vreun duh, căci va zămisli de la sine nu doar pofte carnale şi dorinţe lumeşti deşarte, ci şi ceea ce este mai rău decât toate, adică gânduri înverşunate şi ticăloase, hule şi suspiciuni împotriva celorlalţi. Şi

cred că atunci când duhul nostru ajunge în această situaţie, el nu-şi mai poate da seama cu uşurinţă dacă el este cel care vorbeşte sau dacă doar aude ceea ce-i spun cele trei duhuri rele despre care am vorbit. Dar ce importanţă mai are cine vorbeşte dacă sunt rostite aceleaşi lucruri? Cu ce-l ajută pe om să ştie cine vorbeşte, dacă este limpede că toate vorbele pe care le aude sunt rele şi periculoase? Însă dacă vorbeşte vrăjmaşul tău, ar trebui să nu fii de acord cu el, ci să te refugiezi în rugăciune şi povaţă, ca să capeţi puterea de a-i ţine piept vrăjmaşului tău. Iar dacă vorbeşte duhul tău, atunci ceartă-l cu asprime şi suspină de durere, ca nu cumva să cazi vreodată în robia groaznică a diavolului. Spovedeşte-te de obiceiurile tale rele, de vechile tale păcate, pentru că în felul acesta vei putea (cu ajutorul harului divin) să îţi recapeţi libertatea; iar prin această libertate dobândită prin îndurare vei ajunge să îţi dai seama curând dacă aceste ticăloşii sunt rostite de duhul tău propriu sau de duhurile rele care vorbesc înlăuntrul tău. Şi fie ca această cunoaştere să reprezinte un mijloc suveran prin care să le stai împotrivă, pentru că adesea ignoranţa stă la baza multor greşeli, în timp ce cunoaşterea ne dezvăluie adevărul; şi îţi spun că prin acestă cunoaştere vei putea ieşi biruitor.

Dar dacă vei avea îndoieli cu privire la aceste gânduri rele, neştiind dacă vin de la duhul tău propriu sau de la vrăjmaşii tăi, atunci sileşte-te să ceri povaţă de la propria ta conștiinţă, cu condiţia să te fi spovedit în prealabil duhovnicului tău de toate păcatele tale pe care le ştii. Iar dacă nu te-ai spovedit până acum, atunci spovedeşte-te, şi fă acest lucru în mod temeinic, ca să ai parte de har şi povaţă; şi bagă bine de seamă, că toate gândurile care îţi apar după spovedanie, şi care te împing adesea spre aceleaşi păcate, nu provin de la duhul tău propriu, ci de la celelalte duhuri (despre care am discutat mai devreme). Însă tu nu vei fi de vină că ele te asaltează, chiar dacă nu vor fi atât de multe şi de ticăloase, ci pentru faptul că nu îndrăzneşti să le stai împotrivă. Dar dacă le vei ţine piept şi vei trece prin purgatoriu, aşa cum ai făcut şi în cazul celorlalte păcate, indiferent care au fost acelea, nu numai că vei avea parte de har încă din această viaţă, dar vei primi şi o mare răsplată în ceruri, căci vei avea parte de fericirea divină. Însă toate acele gânduri rele care îţi vin în minte şi care te împing spre comiterea unor păcate de care anterior te-ai căit, dobândind astfel iertarea, nu vor constitui un pericol dacă vei reuşi să te detaşezi de ele, întrucât deja ştii că nu provin de la duhul tău propriu; însă va fi extrem de periculos să dai atenţie celorlalte gânduri, care nu vin de la tine, ci de la alte duhuri, aşa cum am arătat anterior, pentru că în felul acesta conştiinţa ta va fi nedumerită, neputând să înţeleagă că aceste gânduri te duc în ispită; iar asta ar fi o mare greşeală, care te-ar pune într-un pericol deosebit. Întrucât dacă gândurile rele şi pornirile spre păcat ar fi lucrarea şi discursul duhului propriu al omului, atunci ar însemna că însuşi duhul omului este diavolul, ceea ce ar fi o mare minciună şi o prostie fără margini; căci cu toate că sufletul, din cauza slăbiciunii sale şi a obişnuinţei de a cădea în păcat, poate să devină rău şi asupritor asemenea diavolului, împingându-ne să păcătuim din ce în ce mai mult, fără a mai fi nevoie de îndemnurile altor duhuri (aşa cum am arătat), totuşi în esenţa lui el nu este un diavol, ci doar joacă rolul diavolului, putând fi numit diavolesc, pentru că doar faptele sale îl fac să semene cu diavolul [căci ne împinge la rău, iar acesta este rolul diavolului]. Cu toate acestea, în pofida faptului că este diavolesc şi ne înrobeşte faţă de păcat, el ar putea să îşi redobândească libertatea prin harul căinţei, prin spovedanie şi prin îndreptare; în felul acesta, sufletul care anterior era blestemat va ajunge un sfânt special al lui Dumnezeu. Prin urmare, dacă este periculos ca sufletul să cadă în păcat, fără a fi mustrat de conştiinţă şi fără a da semne de îndreptare, la fel de periculos, sau poate chiar mai periculos, este ca omul să dea atenţie oricărui gând şi oricărei porniri spre păcat care se înfăţişează conştiinţei sale; căci conștiința se poate înșela cu uşurinţă, şi astfel omul poate fi nefericit toată viaţa lui. Iar motivul este acela că nu e capabil să deosebească duhurile, deşi această cunoştere se obţine prin practică; însă după spovedanie, după cum am spus mai devreme, el va putea face asta cu uşurinţă. Căci imediat după spovedanie sufletul este, ca să spunem aşa, ca o coală albă de hârtie, pregătită să primească ceea ce se va scrie pe ea. Căci odată ce s-a curăţat prin spovedanie vor vrea să scrie pe el atât Dumnezeu şi îngerul Său bun, cât şi diavolul şi îngerul său rău; dar sufletul are libertatea de a alege pe cine lasă să scrie. Căci nu poate primi nimic fără consimţământul său. O idee nouă şi o pornire spre păcat, dintre acelea de care te-ai lepădat prin

spovedanie, de unde vin ele dacă nu de la unul din cele trei duhuri cu care eşti în vrăjmăşie (despre care am vorbit mai devreme), care vor să înscrie din nou păcatul în sufletul tău? Pentru că ceea ce auzi nu sunt vorbele tale, întrucât în sufletul tău nu mai e scris nimic, pentru că te-ai lepădat de toate prin spovedanie, iar sufletul tău este acum simplu şi curat; căci acolo nu a mai rămas nimic, decât o slabă acceptare, care din obişnuinţă se îndreaptă mai degrabă spre păcat decât spre bine, deşi în esenţă sufletul nu este rău, ci bun, fiindcă prin virtutea spovedaniei s-a curăţat de orice păcat; însă el nu se îndreaptă de la sine spre rău sau spre bine, ceea ce înseamnă că se lasă atras de lucrurile care intră în el, indiferent dacă acestea sunt bune sau rele; prin urmare, el doar consimte să meargă într-o direcţie sau alta, aşa că binele sau răul reprezintă lucrarea aceluiaşi suflet.

Şi în funcţie de vrednicia sau nevrednicia alegerii sale va avea parte de fericire sau de suferinţă. Dacă alege răul, va păcătui repede, la fel cum a păcătuit prima dată când a fost ispitit de acelaşi duh; dar dacă alege binele, atunci harul divin îl va face să se înfrupte din acelaşi bine către care a fost împins prima dată de duhul binelui. Căci ori de câte ori în mintea noastră pătrund gânduri sănătoase, de castitate, de seriozitate, de dispreţ faţă de lume, de sărăcie autoimpusă, de răbdare, de smerenie şi de iubire, fără îndoială că cel ce vorbeşte este Dumnezeu, prin duhul Său propriu ori prin intermediul unuia dintre îngerii Săi, fie că este vorba de îngerii din această viaţă, care sunt adevăraţi învăţători, fie de îngerii fericirii Sale, care îi împing pe oameni spre bine. Dar, după cum se spune, sufletul aflat de multă vreme sub influenţa celor trei duhuri rele devine carnal, lumesc şi ticălos, putând prelua sarcinile tuturor acestora; pe de altă parte, sufletul care de multă vreme înclină spre bine, datorită devoţiunii sale, se va purifica şi va deveni duhovnicesc, împotrivindu-se astfel duhului cărnii; de asemenea, va deveni ceresc, împotrivindu-se duhului lumii, iar în cele din urmă, datorită păcii şi iubirii sale, va deveni dumnezeiesc, fiind un vrăjmaş al duhului răului, mâniei şi invidiei; însă pentru a putea face asta trebuie să fie capabil să se poată gândi numai la lucruri bune, şi să nu uite nicidecum de ele, atât cât este posibil în această existenţă fragilă. Astfel, se va putea vedea că nu toate gândurile care ne lovesc inima, fie ele bune sau rele, vin de la duhul nostru propriu, însă acest duh va purta întotdeauna răspunderea pentru alegerile bune sau rele pe care le va face. Fie ca Iisus să reverse asupra noastră harul Său divin, pentru a fi capabili să alegem binele şi să ne împotrivim răului. Amin.

Sfârşit. Slavă Domnului!